

2023

การส่งเสริมบทบาทและสถานะได้หวั่นในเวทีระหว่างประเทศในรัฐบาล
ประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน

ชญกฤษ เกตุเนตร
คณะรัฐศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

 Part of the [International Relations Commons](#)

Recommended Citation

เกตุเนตร, ชญกฤษ, "การส่งเสริมบทบาทและสถานะได้หวั่นในเวทีระหว่างประเทศในรัฐบาลประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน" (2023). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 10633.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/10633>

This Independent Study is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การส่งเสริมบทบาทและสถานะได้ทวนในเวทีระหว่างประเทศในรัฐบาลประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2566

The Promotion of Taiwan's International Role and Status during the Tsai Ing-wen
Administration

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations
Department of International Relations
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2023

หัวข้อสารนิพนธ์	การส่งเสริมบทบาทและสถานะได้หวั่นในเวทีระหว่างประเทศในรัฐบาลประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน
โดย	นายธนกฤษ เกตุเนตร
สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	พงศ์พิสุทธิ์ บุษบาร์ตัน

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีวินท์ สุพุทธิกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(พงศ์พิสุทธิ์ บุษบาร์ตัน)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ชกฤษฎ เกตุเนตร : การส่งเสริมบทบาทและสถานะไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศใน
รัฐบาลประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน . (The Promotion of Taiwan's International
Role and Status during the Tsai Ing-wen Administration) อ.ที่ปรึกษาหลัก :
พงศ์พิสุทธิ์ บุขบารัตน์

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมบทบาทของ
ไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศในสมัยประธานาธิบดีไช่ อิง เหวิน ซึ่งจากการศึกษาการดำเนิน
นโยบายดังกล่าวที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากหลักการจีนเดียว (One China policy) ของ
ประธานาธิบดีสี จิ้น ผิง ที่หวังจะรวมไต้หวันเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจีน เป็นเหตุให้ไต้หวันภายใต้
การนำของประธานาธิบดีไช่ อิง เหวิน จำเป็นต้องดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมบทบาทของไต้หวันใน
เวทีระหว่างประเทศและการรักษาอธิปไตยของไต้หวัน อีกทั้งเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา
ความสัมพันธ์กับรัฐภายนอก โดยประธานาธิบดีไช่ อิง เหวิน ได้มีการดำเนินนโยบายเพื่อการ
ส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศเพื่อให้สังคมเกิดความแตกต่างจากความเป็นจีน
ผ่านนโยบายมุ่งใต้ใหม่ (New Southbound policy) โดยมีวัตถุประสงค์พัฒนาความร่วมมือและ
เพื่อให้ไต้หวันกลับมามีบทบาทในการพัฒนาและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจกับภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงเอเชียใต้ผ่านดำเนินนโยบายผ่านการพัฒนาบุคคลให้เป็นศูนย์กลาง
(people-centered) เพื่อพัฒนาทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคผ่านกรอบความร่วมมือ
ระดับทวิภาคีและพหุภาคีทั้ง 4 รูปแบบได้แก่ 1) การสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 2)
การแลกเปลี่ยนทักษะและองค์ความรู้ระหว่างกันเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ 3)
การแบ่งปันทรัพยากร รวมถึงค่านิยมและวัฒนธรรมความเป็นไต้หวันเพื่อให้เกิดความร่วมมือ 4)
สร้างความสัมพันธ์ระดับภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อให้ไต้หวันสามารถมีอำนาจต่อรองในภูมิภาคและสร้างการ
ยอมรับจากเวทีระหว่างประเทศอีกทั้งเพื่อรักษาสถานะเดิมของไต้หวันและถ่วงดุลอำนาจจีน

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2566 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6480046424 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD: Identity, Nationalism, Taiwan

Thanakit Ketnet : The Promotion of Taiwan's International Role and Status during the Tsai Ing-wen Administration. Advisor: PONGPHISOOT BUSBARAT

The purposes of this study were to clarify “Development of Taiwan in International system during Cai Ying wen period.” From the study That is a result of the “One China policy” of President Xi Jinping, who hopes to integrate Taiwan into China. Taiwan under the leadership of President Tsai Ing-wen, has had to implement policies to promote Taiwan's role in the international arena and preserve Taiwan's sovereignty and to use tools to develop relations with external states. President Tsai Ing-wen has implemented policies to promote Taiwan's role in the international arena in order to make society different from China. From the New Southbound policy, the objective is to develop cooperation and for Taiwan to return to its role in developing and creating economic opportunities with Southeast Asia region including South Asia through implementing policies through human centered development. (people-centered) to develop both at the internal level and external levels through four forms of bilateral and multilateral cooperation frameworks such as 1) promoting economic cooperation 2) exchanging skills and knowledge between each other for use It is a tool for driving the economy. 3) Sharing resources Including Taiwanese values and culture to create cooperation. 4) Build regional relationships. This is so that Taiwan can have bargaining power in the region and gain acceptance on the international stage, together with maintaining Taiwan's status quo and balancing China's power.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

Field of Study: International Relations

Student's Signature

Academic Year: 2023

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การการส่งเสริมบทบาทของได้หวันในเวทีระหว่างประเทศในสมัยไซ่ อิง เหวิน เพื่อการสำเร็จการศึกษาของนิสิตระดับปริญญาโท สามารถดำเนินการจนประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์และสนับสนุนเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศ์พิสุทธิ์ บุษบาร์ตันที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา และคำแนะนำ ตลอดจนแนวทางปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนกระทั่งการวิจัยครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบคุณครอบครัวและมิตรสหายที่ให้การช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้สุดท้ายนี้ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้คงเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาต่อไป

ธนภุช เกตุเนตร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	ง
กิตติกรรมประกาศ.....จ	จ
สารบัญ.....ฉ	ฉ
บทที่ 1 การส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศในสมัยไซอิ๋งเหวิน ภายใต้การกดดัน จากจีน..... 1	1
บทนำ/สภาพปัญหา..... 1	1
คำถามวิจัย..... 3	3
ข้อโต้แย้ง/สมมุติฐาน (Argument)..... 3	3
ทบทวนวรรณกรรม..... 3	3
กรอบการวิเคราะห์ข้อมูล..... 5	5
การออกแบบการวิจัย..... 10	10
การแบ่งบทการนำเสนอ..... 11	11
บทที่ 2 ภูมิหลังของปัญหาความขัดแย้งระหว่างจีน - ไต้หวัน..... 12	12
บทที่ 3 การส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นไต้หวันสมัยประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน..... 19	19
บทที่ 4 การส่งเสริมความสัมพันธ์กับรัฐภายนอกของไต้หวัน..... 24	24
นโยบายมุ่งได้ในฐานะเครื่องมือการสร้างความสัมพันธ์กับรัฐภายนอก..... 24	24
ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวัน -สหรัฐอเมริกา..... 28	28
ความพยายามส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศ..... 30	30
บทที่ 5 สรุป..... 32	32
บรรณานุกรม..... 34	34
ประวัติผู้เขียน..... 38	38

บทที่ 1

การส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศในสมัยไซอิงเหวิน ภายใต้การกดดันจากจีน

บทนำ/สภาพปัญหา

ภายหลังจากขึ้นดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีไซ่ อิงเหวิน ตัวแทนจากพรรค Democratic Progressive Party (DPP) ในปี ค.ศ. 2016 ไต้หวันพยายามรักษาสถานะของตนในเวทีโลกแม้จีนภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง จะมีแนวทางที่แข็งกว่าเพื่อหวังที่จะรวมไต้หวันเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจีนภายในปี ค.ศ. 2049 โดยที่เน้นย้ำหลักการจีนเดียว (One China policy)¹ ไต้หวันจึงต้องดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อสร้างความมั่นคงและรักษาสถานภาพรวมถึงเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของตนที่ส่งผลต่อรูปแบบการเมืองภายในของไต้หวัน อีกทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศผ่านการดำเนินนโยบายในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการรูปแบบการเมืองและเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็งโดยมีเป้าหมายเพื่อผลักดันให้ไต้หวันสามารถมีความสัมพันธ์กับรัฐภายนอกได้อย่างสมบูรณ์แบบ

โดยตั้งแต่การขึ้นดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีไซ่ อิงเหวินตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 ได้สนับสนุน “ความเป็นไต้หวัน” ซึ่งสวนทางกับนโยบายของผู้นำจีนที่สนับสนุนนโยบายหนึ่งประเทศสองระบบ ซึ่งเป็นแนวคิดริเริ่มตั้งแต่ประธานาธิบดีเติ้ง เสี่ยว ผิง ผู้นำสูงสุดของสาธารณรัฐประชาชนจีน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 โดยอนุญาตให้เขตปกครองพิเศษของจีน (ฮ่องกง มาเก๊า และไต้หวัน) สามารถมีระบบเศรษฐกิจและการเมืองในรูปแบบทุนนิยมได้ ในสมัยของประธานาธิบดีไซ่ อิงเหวิน ได้มีการสร้างความเข้มแข็งให้กับไต้หวันผ่านการดำเนินนโยบายต่าง ๆ เช่น นโยบายลดการพึ่งพาจากจีน และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในฐานะรัฐพันธมิตรเป็นการสร้างความสัมพันธ์ต่อรัฐภายนอก อีกทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการถ่วงดุลอำนาจในการป้องกันความมั่นคงในระดับภูมิภาคจากการขยายอิทธิพลของจีน และการต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของไต้หวัน

ประธานาธิบดีไซ่ อิงเหวินมีความชัดเจนถึงแนวทางการดำเนินนโยบายช่องแคบ และเล็งเห็นว่าการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับรัฐภายนอกควรเป็นไปตามเจตจำนงของชาวไต้หวัน และควรสนับสนุนอำนาจอธิปไตยของไต้หวัน โดยในช่วงแรกของรัฐบาลไซ่ อิงเหวินได้มีการประกาศลดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจกับจีน และได้มีการสานต่อยุทธศาสตร์ “มุ่งสู่เอเชีย” (Pivot toward Asia)

¹ Adam P Liff and Dalton Lin, "The 'One China' Framework at 50 (1972–2022): The Myth of 'Consensus' and Its Evolving Policy Significance," *The China Quarterly* 252 (2022).

ซึ่งเป็นนโยบายของสหรัฐอเมริกาทางด้านยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา ในการเข้ามาในภูมิภาคเอเชีย เพื่อถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาคเอเชีย ภายใต้นโยบายมุ่งสู่เอเชียได้ใช้เครื่องมือด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ทั้งในระดับพหุภาคี และในระดับทวิภาคีกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาครวมไปถึงไต้หวัน โดยนอกจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือทางการทหาร และการให้ความช่วยเหลือด้านกิจการการป้องกันประเทศต่อไต้หวันอีกด้วย

การที่รัฐบาลไต้หวันไม่ยอมรับหลักการ “1 ประเทศ 2 ระบบ” ของจีน พร้อมเดินทางต่อสู้ เพื่อเพื่ออธิปไตยของไต้หวัน อีกทั้งสนับสนุนการเมืองรูปแบบประชาธิปไตยสร้างความไม่พอใจแก่รัฐบาลจีนเป็นอย่างมาก โดยในปี ค.ศ. 2017 รัฐบาลสี จิ้น ผิง ได้ประกาศในที่ประชุมพรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 19 ที่จะยึดมั่นในการรวมไต้หวันเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจีนภายในปี ค.ศ. 2049 โดยใช้วิธีการรวมชาติอย่างสันติ (Peaceful reunification) แต่ในขณะเดียวกันรัฐบาลจีนได้เพิ่มความเข้มข้นในการซ้อมรบรวมถึงกำลังทหารเพื่อส่งสัญญาณต่อรัฐบาลไต้หวันที่มีท่าทีในการไม่ยอมรับหลักการของรัฐบาลจีน² โดยท่าทีของรัฐบาลไต้หวันส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับจีนในบริเวณช่องแคบไต้หวันมีความตึงเครียด โดยในปี ค.ศ. 2016 จีนได้มีการยกเลิกข้อตกลงในการพักรบทางการทูตของรัฐบาลหม่า อิง จีว โดยใช้วิธีการโน้มน้าวให้ประเทศที่ดำเนินความสัมพันธ์กับไต้หวันให้เปลี่ยนไปเป็นพันธมิตรกับจีน อีกทั้งเงินจากการแผ่ขยายอำนาจของจีนผ่านการให้เงินสนับสนุนและความช่วยเหลือ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งจะเห็นได้ว่าจีนมีอิทธิพลในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศ อีกทั้งประชากรไต้หวันส่วนใหญ่มองว่าการใช้กำลังทหารเพื่อข่มขู่ไต้หวันของจีนเป็นภัยคุกคามทำให้ประชากรต้องการปกป้องอธิปไตย

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าความจำเป็นในการส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศและการรักษาอธิปไตยของไต้หวันเป็นสิ่งที่รัฐบาลไต้หวันพึงตระหนักเป็นอย่างมาก นำไปสู่คำถามงานวิจัยถึงรูปแบบการส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศผ่านการแสดงออกทางการเมืองและนโยบายต่าง ๆ ในสมัยประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน รวมถึงผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในสมัยประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน ที่ไต้หวันได้ใช้เครื่องมือในการพัฒนาความสัมพันธ์กับรัฐภายนอกภายใต้ปัญหาความสัมพันธ์ช่องแคบที่ไต้หวันต้องการรักษาเอกราชจากปัญหาสถานะความเป็นรัฐในระบบระหว่างประเทศ

² Denny Roy, "Prospects for Taiwan Maintaining Its Autonomy under Chinese Pressure," *Asian Survey* 57, 6 (2017).

คำถามวิจัย

ประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน ดำเนินนโยบายอย่างไรในการส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศ

ข้อโต้แย้ง/สมมุติฐาน (Argument)

จากสถานการณ์ความตึงเครียดอันเนื่องมาจากปัญหาภายใต้หลักการจีนเดียว และปัญหาด้านสถานะความเป็นรัฐของไต้หวันเป็นเหตุให้ผู้นำไต้หวันในสมัยประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน มุ่งดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศ ผ่านนโยบายมุ่งใต้ใหม่ อีกทั้งเพื่อที่จะธำรงรักษาหลักประกันความมั่นคงของไต้หวันผ่านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับนานาประเทศโดยเฉพาะกับมหาอำนาจในภูมิภาค

ทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวัน ของ พรศุณี นิลฉกรรค์ ที่ศึกษาเรื่อง ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวัน 1949-1997 โดยมองว่านโยบายหลักของจีนที่ใช้ต่อไต้หวันคือ นโยบายรวมชาติ (One China policy) ซึ่งจีนได้ประกาศแนวทางการรวมชาติไต้หวันกับจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 1949 ภายใต้หลักการจีนเดียว และใช้กฎเกณฑ์การปกครองที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปคือ “หนึ่งประเทศ สองระบบ” โดยมีปัจจัยภายในประเทศคือความต่อเนื่องในการปกครองประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นกลไกที่เอื้ออำนวยความต่อเนื่องของนโยบายดังกล่าว ในทางตรงกันข้ามไต้หวันได้ดำเนินนโยบายสวนทางกับจีนมาโดยตลอด โดยไต้หวันได้แสดงท่าทีแข็งกร้าวในการแยกตัวเป็นอิสระจากจีน³ เนื่องจากปัจจัยภายในที่ส่งเสริมการดำเนินนโยบายของไต้หวันอันได้แก่ ศักยภาพทางเศรษฐกิจของไต้หวัน การพัฒนาการปกครองระบบประชาธิปไตย และความพยายามในการแยกตัวเป็นอิสระจากจีน ทำให้ไต้หวันได้พยายามดำเนินนโยบายต่าง ๆ ที่จะแสวงหาการยอมรับจากประชาคมเกี่ยวกับสถานะความเป็นไต้หวันในฐานะรัฐเอกราช เช่น การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกสหประชาชาติ

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์อาจกล่าวได้ว่าการกำเนิดและการก่อรูปความเป็นชาติของไต้หวันนั้นมีการพัฒนามาจากเวลาที่แยกออกจากจีนแผ่นดินใหญ่ภายหลังการลงนามในสนธิสัญญาซีโมนเซกิ⁴ ซึ่งแสดงถึงการยอมรับความพ่ายแพ้ของจีนต่อญี่ปุ่น ซึ่งทำให้ไต้หวันเกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยไต้หวันได้พัฒนาจากชุมชนชาวจีนอพยพจนนำไปสู่ความรู้สึก

³ พรศุณี นิลฉกรรค์, "พรศุณี นิลฉกรรค์, ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวัน 1949-1997" (สารนิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการระหว่างประเทศและการทูต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541).

⁴ Rigger Shelly, *Politics in Taiwan: Voting for Democracy* (London: Routledge, 1999), p. 34.

ร่วมกัน หรือสำนักทางสังคมที่คล้ำคลึงกันเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมไต้หวันก่อนการเข้ามาของญี่ปุ่น ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวนี้ถูกกระตุ้นให้แสดงออกภายหลังการเข้ามาของรัฐบาลพรรคชาตินิยมจีน ซึ่งแม้ชาวไต้หวันบางส่วนจะรู้สึกยินดีกับการกลับเข้าสู่การปกครองของจีนแผ่นดินใหญ่ แต่ก็มีชาวไต้หวันดั้งเดิมจำนวนมากต้องการแสดงออกด้วยการต่อต้านชาวจีนอพยพ (Mainlanders) ซึ่งเป็นผลพวงมาจากผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ประเด็นชาตินิยมไต้หวันในช่วงปลาย ค.ศ. 1980 โดยหลังจากที่องค์การสหประชาชาติให้การรับรองรัฐบาลจีนแผ่นดินใหญ่แทนที่ไต้หวันในปี ค.ศ.1971 และรัฐบาลจีนได้ประกาศอย่างชัดเจนว่าต้องการที่จะรวมไต้หวันให้กลับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของจีนแผ่นดินใหญ่ ภายใต้นโยบายหนึ่งประเทศสองระบบ (One country, two system) ช่วงปีค.ศ. 1980⁵ ส่งผลให้รัฐบาลพรรคชาตินิยมจีนจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการเมืองให้มีความเป็นประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสถานภาพของรัฐบาลให้ยังคงความเป็นรัฐบาลระดับชาติต่อไป รวมถึงเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของไต้หวัน

นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของชาตินิยมไต้หวัน ค.ศ. 1895-2004 ของ เมทพัต อิสสระสงคราม ซึ่งเห็นว่าภายหลังจากสหรัฐอเมริกาทำท่าทีจะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนแผ่นดินใหญ่ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1969 การถูกถอดถอนออกจากสมาชิกองค์การสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1971 และการที่นานาชาติเริ่มหันมายอมรับนโยบายจีนเดียวของรัฐบาลจีนแผ่นดินใหญ่ ส่งผลให้ไต้หวันและพรรคชาตินิยมจีนในไต้หวันมีสถานภาพเป็นเพียงรัฐบาลท้องถิ่น⁶ เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ชาวไต้หวันดั้งเดิมและรัฐบาลพรรคชาตินิยมจีนรวมถึงชาวจีนอพยพพัฒนาความรู้สึกชาตินิยมไปในทิศทางเดียวกันคือ ต้องรักษาสถานภาพที่เป็นเอกราชของไต้หวัน และปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนด้วยการเปิดเสรีทางการเมืองมากขึ้น เริ่มต้นจากการยกเลิกกฎอัยการศึก ยึดถือระบบการเมืองแบบหลายพรรค และชาวไต้หวันดั้งเดิมได้เข้ามามีบทบาทในการเมืองในระดับชาติทั้งในฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน พร้อมกับการพัฒนาอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในรูปแบบของความเป็นไต้หวันดั้งเดิมขึ้น

Scott ได้ศึกษาบทบาทของไต้หวันในประเทศเป้าหมายยุทธศาสตร์ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกในการสร้างความมั่นคงปลอดภัยจากการเผชิญกับภัยแรงกดดันจากจีนที่ต้องการรวมไต้หวันเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจีนผ่านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐ โดยอาศัยการสร้างความร่วมมือในด้านการลงทุนและการค้า แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างความสัมพันธ์แบบทวิภาคีกับต่างประเทศ โดยผู้นำไต้หวันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันหันมาให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

⁵ Hughes Christopher, *Taiwan and Chinese Nationalist* (New York: Routledge, 2013), p. 47.

⁶ เมทพัต อิสสระสงคราม, "พัฒนาการชาตินิยมไต้หวัน ค.ศ. 1895-2004" (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), บทคัดย่อ.

ในด้านเศรษฐกิจ⁷ ขณะทำงานเขียนของ Jie-Chen ได้ศึกษานโยบายต่างประเทศของไต้หวันในรัฐบาลหลี่เต็งฮุย อธิบายได้ว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจกับกระบวนการสร้างประชาธิปไตยของไต้หวันส่งผลให้ไต้หวันมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยจุดประสงค์หลักของนโยบายต่างประเทศของไต้หวัน ในขณะนั้นคือการสร้างการยอมรับในเวทีโลก ซึ่งมีนัยยะในการขยายตลาดไปยังต่างประเทศ และรับประกันเอกราชของไต้หวันจากภัยคุกคามจีน⁸ อีกทั้งไต้หวันยังให้การช่วยเหลือต่อประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ ภายใต้การพยายามขัดขวางการเป็นเอกราชจากจีนนำไปสู่การแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างไต้หวันกับจีน⁹

กรอบการวิเคราะห์ข้อมูล

แนวคิดสังคมนิยมใหม่ (Neo-Realism)

แนวคิดสภาพจริงนิยมใหม่ ได้รับการเสนอโดย Kenneth Waltz ที่ได้ให้คำอธิบายต่อทฤษฎีดังกล่าวในหนังสือที่มีชื่อว่า “Theory of International Politics” ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1979¹⁰ โดยอธิบายถึงระบบระหว่างประเทศว่าเป็นไปในรูปแบบอนาธิปไตย (anarchy) ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแสวงหาอำนาจที่คล้ายคลึงกันของรัฐทั้งหลายในระบบระหว่างประเทศ และมีความแตกต่างจากสภาพจริงนิยมแบบดั้งเดิม (Classical Realism) ในแง่ที่ว่าธรรมชาติของมนุษย์ (Human nature) ไม่ได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแสวงหาอำนาจของรัฐ แต่แนวคิดสภาพจริงนิยมใหม่กลับเป็นสิ่งที่บังคับให้รัฐต้องแสวงหาอำนาจภายใต้ระบบระหว่างประเทศที่ปราศจากอำนาจสูงสุดที่อยู่เหนือรัฐทุกรัฐ และระบบระหว่างประเทศที่เป็นแบบอนาธิปไตยที่มีลักษณะกระจายอำนาจ และไม่มีอำนาจสูงสุดที่อยู่เหนือรัฐต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงให้ก็รัฐต่าง ๆ ในระบบระหว่างประเทศ โดยนักทฤษฎีบางส่วนมองว่าแนวคิดสภาพจริงนิยมใหม่มีความคล้ายคลึงกับสภาพจริงนิยมเชิงโครงสร้างเนื่องจากรัฐทั้งหลายจะถูกกำหนดบทบาทและพฤติกรรมผ่านศักยภาพและโครงสร้างระบบระหว่างประเทศบริบทดังกล่าวจึงนำมาสู่

⁷ David Scott, "Taiwan's Pivot to the Indo-Pacific," *Asia-Pacific Review* 26, 1 (2019).

⁸ Jie Chen, *Foreign Policy of the New Taiwan: Pragmatic Diplomacy in Southeast Asia* (Cheltenham: Edward Elgar, 2003).

⁹ Wei-chin Lee, "Taiwan's Foreign Aid Policy," *Asian Affairs: An American Review* 20, 1 (1993).

¹⁰ Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics* (New York: McGraw-Hill New York, 1979), pp. 143-47.

การแข่งขันเชิงอำนาจของรัฐต่าง ๆ ในระบบระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยได้มีการเสนอคำอธิบายต่อสถานการณ์ดังกล่าว 5 ข้อ¹¹ ดังนี้

ประการแรกการมองว่ารัฐเป็นตัวแสดงหลักในระบบระหว่างประเทศที่ดำรงอยู่ภายใต้สถานะอนาธิปไตย ซึ่งเป็นหลักการจัดระเบียบรูปแบบหนึ่งที่เป็นคู่ตรงข้ามกับการจัดลำดับชั้น (Hierarchy) อันเป็นการจัดระเบียบของการเมืองภายใน

ประการสองรัฐทั้งหลายล้วนมีความสามารถในการสร้างความสูญเสียให้กับรัฐอื่น ๆ ได้ทั้งสิ้น ซึ่งขีดความสามารถดังกล่าวจะแตกต่างกันไประหว่างรัฐต่าง ๆ

ประการที่สามรัฐมีอำนาจตั้งใจต่อเจตนา (intentions) ของรัฐอื่นที่จะกระทำการเพื่อเปลี่ยนแปลงดุลแห่งอำนาจได้ ซึ่งในระบบระหว่างประเทศจะประกอบไปด้วยรัฐ 2 ประเภท ได้แก่ รัฐที่ต้องการเปลี่ยนแปลง (revisionist states) และรัฐที่พึงพอใจสถานะเดิม (status quo states) รัฐกลุ่มแรกมีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงดุลแห่งอำนาจในขณะที่รัฐกลุ่มที่สองพึงพอใจต่อดุลอำนาจเดิมของรัฐ

ประการที่สี่เสนอว่า “ความอยู่รอด” เป็นเป้าหมายหลักของรัฐ กล่าวคือรัฐต้องการที่จะรักษาอนาธิปไตยและความเป็นอิสระของรัฐ รวมถึงความมั่นคง ซึ่งหากรัฐไม่สามารถอ้างสิ่งเหล่านี้ได้รัฐก็ไม่สามารถที่จะแสวงหาเป้าหมายอื่น ๆ ได้อีก

ประการสุดท้าย รัฐมีความสามารถที่จะดำเนินนโยบายการแสวงหาโอกาสในการอยู่รอดเนื่องจากรัฐเป็นตัวแสดงที่มีความสมเหตุสมผล

ถึงแม้ว่าคำอธิบายดังกล่าวข้างต้นจะไม่ได้นำเสนอในประเด็นเรื่องการแข่งขันของรัฐในการแสวงหาอำนาจ แต่ก็แสดงให้เห็นถึงปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่อาจส่งผลต่อรัฐในการแสวงหาอำนาจหรือแนวทางการป้องกันตนเองของรัฐซึ่งสอดคล้องกับหลักการพึ่งพาตนเอง (self-help) เพื่อประกันความอยู่รอดของรัฐ¹²

การกระจายขีดความสามารถของรัฐต่าง ๆ ในระบบระหว่างประเทศยังส่งผลให้แต่ละรัฐเกิดความหวาดระแวง ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาอำนาจของรัฐเช่นเดียวกัน โดยนักสภาพจริงนิยมได้นำเสนอการกระจายขีดความสามารถของรัฐผ่าน “ขั้วอำนาจ” ซึ่งได้แก่ ระบบสองขั้วอำนาจ (มหาอำนาจสองรัฐ) ระบบหลายขั้วอำนาจ (มหาอำนาจมากกว่าสองรัฐ) และระบบขั้วอำนาจเดียว (อภิมหาอำนาจเพียงหนึ่งเดียว) โดย John Mearsheimer ยังได้แบ่งประเภทของขั้วอำนาจเพิ่มเติม ได้แก่ ระบบหลายขั้วอำนาจแบบสมดุล

¹¹ John Mearsheimer, "Structural Realism," in *International Relations Theory: Discipline and Diversity*, ed. T. Dunne, M. Kurki, and S. Smith (Oxford: Oxford University Press, 2010), pp. 138-39.

¹² Charles L Glaser, "Realists as Optimists: Cooperation as Self-Help," *Security Studies* 5, 3 (1996): p. 56.

(balanced multipolar system) และระบบหลายขั้วอำนาจแบบไม่สมดุล (unbalanced multipolar system)¹³

Kenneth Waltz ได้นำเสนอแนวทางที่รัฐจะรักษาความมั่นคงคือ “การถ่วงดุลอำนาจ” โดยเฉพาะการถ่วงดุลอำนาจโดยการสร้างพันธมิตร โดยเมื่อระบบระหว่างประเทศเต็มไปด้วยการแข่งขันเชิงอำนาจ รัฐต่าง ๆ จึงต้องการความช่วยเหลือจากรัฐภายนอกเสมอโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐขนาดเล็ก¹⁴ การถ่วงดุลอำนาจของรัฐในระบบระหว่างประเทศผ่านทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (balance of power theory) โดยมองว่ารัฐเป็นตัวแสดงเดี่ยว (unitary actor) พยายามที่จะรักษาสถานะของตนในระบบระหว่างประเทศ และรัฐต้องแสวงหาวิธีต่าง ๆ ที่จะมาใช้ในการถ่วงดุลอำนาจ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การถ่วงดุลอำนาจภายใน (internal balancing) ซึ่งหมายถึงการพัฒนาศักยภาพของรัฐ การพัฒนาความเข้มแข็งทางการทหาร หรือแม้แต่การพัฒนาวิทยาศาสตร์ในระบบระหว่างประเทศ และการถ่วงดุลภายนอก (external balancing) ซึ่งอาจเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่รัฐของตนในระบบระหว่างประเทศ รวมถึงขยายกลุ่มพันธมิตรของตน

ทั้งนี้ทฤษฎีสภาพจริงนิยมใหม่ถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ สภาพจริงนิยมเชิงรับ (defensive) และสภาพจริงนิยมเชิงรุก (aggressive) โดย Jack Snyder ได้อธิบาย ผ่านงานเขียนที่ชื่อ “Myths of Empire: Domestic Politics and International Ambition” โดยงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจะนำทฤษฎีสภาพจริงนิยมเชิงรับตามคำอธิบายของ Kenneth Waltz มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วแนวคิดสภาพจริงนิยมเชิงรับ หมายถึงรัฐที่มีลักษณะที่มุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงเพื่อรักษาอำนาจเดิม และไม่มีพฤติกรรมก้าวร้าว¹⁵ โดยแนวคิดสภาพจริงนิยมเชิงรับมองว่าการขยายอำนาจและการครองงำ รวมถึงการยึดครองรัฐอื่น ๆ ที่นอกเหนือเขตอำนาจนั้นเต็มไปด้วยอันตราย 4 ประการ ได้แก่¹⁶

ประการแรกการพยายามสร้างอำนาจเป็นการกระทำที่จะนำมาสู่อันตรายต่อตัวของรัฐ อีกทั้งสามารถทำให้รัฐอ่อนแอลง รวมถึงยับยั้งความมั่นคงของรัฐเนื่องจากการกระทำดังกล่าวจะกระตุ้นให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจและเผชิญการตอบโต้จากรัฐภายนอก¹⁷ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stephen

¹³ Steven E. Lobell, "Structural Realism/Offensive and Defensive Realism," Oxford Research Encyclopedias, 2010, Available from : <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.304>.

¹⁴ Waltz, *Theory of International Politics*, p. 126.

¹⁵ Matthew Rendall, "Defensive Realism and the Concert of Europe," *Review of International Studies* 32, 3 (2006): p. 533.

¹⁶ Jack Snyder and Keir A Lieber, "Defensive Realism and the "New" History of World War I," *International Security* 33, 1 (2008): p. 181.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน.

Walt ที่ได้เสนอว่า “รัฐที่มีความสามารถเชิงรุก (offensive) ในระดับสูงมีแนวโน้มที่จะกระตุ้นการเกิดพันธมิตรที่จะมาถ่วงดุลอำนาจกับรัฐดังกล่าวสูงกว่ารัฐที่ได้มีความสามารถในเชิงรุกสูง¹⁸

ประการที่สองการรุกรานรัฐภายนอกมิได้นำมาสู่ผลประโยชน์ กล่าวคือการต่อสู้เพื่ออำนาจอาจมีต้นทุนสูงกว่าผลประโยชน์ที่รัฐอาจได้รับจากการรุกราน

ประการที่สามดุลระหว่างการรุกและการรับ¹⁹ (offense-defense balance) สำหรับสภาพจริงนิยมเชิงรับดุลระหว่างการรุกและการรับมักจะทำให้ประโยชน์แก่ฝ่ายรับมากกว่าฝ่ายที่รุกราน

ประการสุดท้ายคือ การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในระบบซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะกระตุ้นการถ่วงดุลอำนาจมากกว่าการเข้าร่วมขบวน สำหรับ Kenneth Waltz และนักทฤษฎีสภาพจริงนิยมเชิงรับมองว่าการที่รัฐเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในระบบและยอมรับค่านิยมที่รัฐในระบบยึดมั่นล้วนมีความสำคัญในการยับยั้งพฤติกรรมต่อรัฐที่มีการกระทำที่ก้าวร้าว²⁰

สำหรับสภาพจริงนิยมใหม่แล้วรัฐมักมีแนวคิดเรื่องภัยคุกคามที่อาจส่งผลกระทบต่อรัฐ โดยแนวคิดเรื่องภัยคุกคามนี้มีที่มาจากการพัฒนาทฤษฎีการเมืองระหว่างประเทศโดยอ้างอิงจากสำนักสภาพจริงนิยมใหม่ (Neo-Realism) ที่ให้ความสำคัญกับตัวแสดงรัฐในฐานะตัวแสดงในฐานะผู้กระทำหลัก และเน้นการกระทำของรัฐในฐานะผลจากสถานะของอำนาจในระบบระหว่างประเทศ โดย Kenneth Waltz²¹ อธิบายถึงรัฐโดยธรรมชาติที่จะพยายามสร้างสมดุลทางอำนาจ (Balance of power) โดยการเป็นพันธมิตรกับรัฐอื่นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการถ่วงดุลให้อำนาจในระบบระหว่างประเทศสมดุลกับประเทศที่มีอำนาจมากรัฐของตน และ Stephen Walt²² ได้อธิบายข้อโต้แย้งทฤษฎีสมดุลทางอำนาจว่า แท้จริงแล้วรัฐไม่ได้กระทำโดยมีอำนาจในระบบเป็นปัจจัยสำคัญหากแต่เป็น ภัยคุกคาม (threat) ตามทฤษฎีสมดุลแห่งภัยคุกคาม (Balance of threat) ที่อธิบายถึงการกระทำของรัฐมักมาจากที่รัฐประเมินภัยคุกคามของรัฐอื่นต่อรัฐตัวเองและพยายามร่วมมือกับรัฐอื่นเพื่อถ่วงดุลภัยคุกคามและรับมือกับรัฐ โดย

¹⁸ Stephen M. Walt, "Alliance Formation and the Balance of World Power," *International Security* 9, 4 (1985): p. 36.

¹⁹ Charles L Glaser and Chaim Kaufmann, "What Is the Offense-Defense Balance and Can We Measure It?," *International security* 22, 4 (1998): p. 46.

²⁰ Andrea Locatelli and Pier Domenico Tortola, "Taking Waltz Beyond Waltz: Socialization as an Intervening Variable in Structural Realism," SSRN, 2009, Available from : https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2426820.

²¹ Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics*.

²² Stephen M. Walt, *The Origins of Alliances*, Cornell Studies in Security Affairs (Ithaca: Cornell University Press Ithaca, 1987), pp. 22-28.

องค์ประกอบสำคัญในการที่รัฐหนึ่ง ๆ จะคำนวณว่ารัฐใดเป็นภัยต่อตนหรือเป็นภัยในระบบจาก 1. อำนาจโดยรวม (aggregate power) 2. ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ (geographic proximity) 3. ชีตความสามารถในการรุกราน (offensive capabilities) และ 4. การรับรู้ถึงเจตนา (perceived intentions)²³

แนวคิดเรื่องภัยคุกคามนั้นรัฐจะรับรู้ภัยคุกคาม (Perception of threat) ดังนั้นนโยบายต่างประเทศของรัฐจะมีความสัมพันธ์กับแนวคิดดังกล่าว โดยภัยคุกคามมีสองประเภทคือ ภัยคุกคามในระบบ (Systemic threat) และภัยคุกคามในระดับพื้นที่ (Local threat) โดยภัยคุกคามในระบบหมายถึงสมดุลทางอำนาจในระบบระหว่างประเทศซึ่งเป็นไปตามภูมิรัฐศาสตร์ และภัยคุกคามในระดับพื้นที่หมายถึงภัยต่อความมั่นคงของรัฐหนึ่ง ๆ หรือรัฐใกล้เคียงเป็นสำคัญ โดยภัยคุกคามทั้งสองประเภทสามารถเป็นภัยคุกคามที่เกิดขึ้นแบบชั่วคราวเรื่องหรือเป็นภัยคุกคามต่อรัฐที่อยู่ในระยะยาว การที่รัฐเผชิญภัยคุกคามมักจะเกิดการแสวงหาหรือการดำเนินนโยบายเป็นพันธมิตรด้านความมั่นคงเพื่อสร้างจุดแห่งอำนาจหรือยับยั้งภัยคุกคามที่เกิดขึ้น

นอกจากนั้น Steven E. Lobell ได้เสนอแนวคิดการรับรู้ถึงภัยคุกคามซึ่งสามารถแบ่งแยกการรับรู้ความเป็นภัยคุกคามต่อรัฐมี 4 ประเภทได้แก่ ภัยคุกคามในระบบ (systematic threats) ซึ่งความรู้ถึงภัยคุกคามในระดับนี้เกิดขึ้นจากการแข่งขันระหว่างประเทศระหว่างมหาอำนาจ ซึ่งมักส่งอิทธิพลต่อพลวัตที่เกิดขึ้นต่อการเมือง ส่งผลให้เกิดการรับรู้ภัยคุกคามในระดับภูมิภาค (Sub-systemic threats) เช่น การขยายอิทธิพลของจีนไปยังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านโครงการ “One belt, One road” รวมถึงเข้าการเข้ามาลงทุนในประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รูปแบบที่ 3 เป็นการประเมินภัยคุกคามภายใน (Domestic threats) เป็นการอธิบายถึงการแข่งขันทางอำนาจระหว่างตัวแสดงภายในรัฐที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศ รูปแบบสุดท้ายคือการอธิบายการประเมินภัยคุกคามจากหลายระดับพร้อมกัน (Multitiered threats) ซึ่งหมายถึงการประเมินภัยคุกคามจากทั้งสามรูปแบบเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ซึ่งผู้ดำเนินนโยบายนั้นสามารถดำเนินนโยบายเพื่อหวังผลในการจัดการกับภัยคุกคามหรือทำให้เกิดผลต่ออำนาจของรัฐ

ซึ่งจากสถานการณ์ของไต้หวันย่อมมองว่านโยบายจีนเดียวเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากนโยบายรวมชาติ (One China policy) ซึ่งจีนได้ประกาศแนวทางการรวมชาติไต้หวันกับจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 1949 ภายใต้หลักการจีนเดียวและใช้กฎเกณฑ์การปกครองที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปคือ “หนึ่งประเทศ สองระบบ” โดยมีปัจจัยภายในประเทศคือความต่อเนื่องในการปกครองประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นกลไกที่เอื้ออำนวยความต่อเนื่องของนโยบายดังกล่าว ซึ่งในสมัยของประธานาธิบดีไช่ อิงเหวินมีจุดยืนที่ชัดเจนต่อประเด็นไม่ยอมรับหลักการ “1 ประเทศ 2 ระบบ”

²³ เรื่องเดียวกัน.

ของจีนพร้อมเดินทางต่อสู้เพื่อเพื่ออธิปไตยของไต้หวัน อีกทั้งสนับสนุนและส่งเสริมการเมืองรูปแบบประชาธิปไตย รวมถึงพยายามแสวงหาการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศโดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อสร้างพันธมิตรในการถ่วงดุลอำนาจ

การออกแบบการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศสมัยประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน ที่ได้รับชัยชนะและดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ตั้งแต่ ค.ศ. 2016 - 2022 โดยศึกษาส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศ โดยศึกษาจากแนวทางการพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็ง และการรักษาฐานะความเป็นอยู่ (Status quo) จากปัญหาสถานะความเป็นรัฐ รวมถึงความต้องการเรียกร้องเอกราชจากจีน นอกจากนี้ยังศึกษาการสร้างความร่วมมือระหว่างของรัฐบาลที่เกิดขึ้นเพื่อให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างความสัมพันธ์แบบทวิภาคีกับรัฐอื่น ๆ ในระบบระหว่างประเทศ โดยอาศัยการวิเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายต่าง ๆ หนังสือ บทความ วารสารวิชาการ รายงานวิจัย บทสัมภาษณ์ และข่าวสารที่เกี่ยวข้องจากสื่อออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจาก หน่วยงานราชการของรัฐบาลไต้หวันที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนา ผ่านเอกสารทางราชการของรัฐบาลไต้หวัน ข้อมูลสถิติของหน่วยงานราชการไต้หวัน เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศ ผู้ศึกษาได้เริ่มต้นศึกษาจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของต่อไต้หวัน ทั้งปัญหาสถานะความเป็นรัฐในเวทีระหว่างประเทศ รวมถึงปัญหาความสัมพันธ์กับจีนแผ่นดินใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศ โดยเป้าหมายสำคัญของไต้หวันคือการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพให้มั่นคงและใช้เป็นเครื่องมือในการอ้างอธิปไตยของไต้หวัน

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องการส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศในสมัยประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน ภายใต้การกดดันจากจีน ผู้วิจัยกำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยสภาพจริงนิยมคลาสสิกใหม่ ผ่านมุมมองสภาพจริงนิยมเชิงรับเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านนโยบายในการส่งเสริมบทบาทของไต้หวัน รวมถึงนโยบายถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์กับรัฐภายนอกผ่านกรอบความร่วมมือต่าง ๆ

การศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศในสมัยประธานาธิบดีไช่ อิงเหวินจะใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และนำเสนอด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยมีข้อมูลที่ใช้ประกอบในการศึกษาประกอบด้วย หนังสือ บทความ งานวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ความสำคัญแก่ “การส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศในสมัยประธานาธิบดี ไช่ อิงเหวิน” เพื่อนำมาวิเคราะห์กระบวนการ

ส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในการสร้างความสัมพันธ์กับรัฐในระบบระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วย

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ได้แก่ รายงานข่าว แถลงการณ์และเอกสารทางราชการ โดยแหล่งที่มาของข้อมูลดังกล่าวจะรวบรวมจากหนังสือ วารสารต่าง ๆ และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตของหน่วยงานหรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) ได้แก่ บทความ บทวิเคราะห์จากหนังสือพิมพ์ งานวิจัย รวมทั้งวารสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

งานวิจัยชิ้นนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ นำมาประมวลผลการวิจัยตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ ได้แก่ การวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ โดยพิจารณาจากประเด็นหลักที่ศึกษาคือการนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัยมาแบ่งหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์งานวิจัย คือ ประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน ดำเนินนโยบายอย่างไรในการส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศ

การแบ่งบทการนำเสนอ

ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้ศึกษาจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 อธิบายภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่กับไต้หวันภายใต้หลักการจีนเดียว หรือหนึ่งประเทศสองระบบ (One country, two systems) ส่วนที่ 2 นำเสนอเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของแนวคิดอัตลักษณ์ชาตินิยมไต้หวันในสมัยประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน และการส่งเสริมให้เกิดค่านิยมทางสังคมบนพื้นฐานประชาธิปไตย ส่วนที่ 3 จะนำเสนอเกี่ยวกับการสร้างกรอบความร่วมมือระหว่างในรูปแบบทวิภาคีของไต้หวัน เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับรัฐภายนอกที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการถ่วงดุลอำนาจจีน อีกทั้งเพื่อเสริมสร้างสถานะและบทบาทของไต้หวันในเวทีโลก และส่วนสุดท้ายเป็นบทสรุปของงานวิจัย

บทที่ 2

ภูมิหลังของปัญหาความขัดแย้งระหว่างจีน – ไต้หวัน

สาธารณรัฐจีน (Republic of China, ROC) สถาปนาขึ้นในปี ค.ศ. 1912 บนจีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นสาธารณรัฐจีนอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นตามสนธิสัญญาชิโมโนเซกิ ค.ศ. 1895 โดยราชวงศ์ชิงได้มีการยกไต้หวันรวมถึงหมู่เกาะบริเวณโดยรอบให้อยู่ในการครอบครองของญี่ปุ่นซึ่งภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นได้คืนพื้นที่บริเวณดังกล่าวให้กลับมาอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลสาธารณรัฐจีนในปี ค.ศ. 1945 ตามคำประกาศที่กรุงไคโร (Cairo Declaration) รวมถึงข้อตกลงระหว่างฝ่ายคณะรัฐบาลของสาธารณรัฐจีนและฝ่ายสัมพันธมิตรที่ประกอบไปด้วย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหภาพโซเวียต ซึ่งคณะรัฐบาลของสาธารณรัฐจีนได้ย้ายถิ่นฐานมายังไต้หวันในปี ค.ศ. 1949

ช่วงเวลาที่ไต้หวันตกอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเป็นอย่างมากเนื่องจากกองทัพของญี่ปุ่นได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรม รวมถึงระบบโครงสร้างสาธารณูปโภค และผลจากความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพรรคชาตินิยมจีนกับฝ่ายคอมมิวนิสต์จากจีนแผ่นดินใหญ่ที่นำไปสู่เหตุการณ์จลาจลในค.ศ. 1947 ทำให้ชนพื้นเมืองไต้หวันเริ่มตระหนักถึงความเป็นชาตินิยมเพิ่มมากขึ้น และต้องการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ที่แตกต่างไปจากชาวจีนบนแผ่นดินใหญ่ รวมถึงคำประกาศและข้อตกลงดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้นที่อาจถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งในประเด็นเรื่องความเป็นเอกราชของไต้หวัน ซึ่งหากพิจารณาตามบริบททางประวัติศาสตร์ไต้หวันได้เริ่มเข้าสู่การปกครองของญี่ปุ่นในช่วงเวลาที่เกิดแนวคิดเรื่องรัฐสมัยใหม่ในภูมิภาคเอเชีย ส่งผลให้การวางรากฐานทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ไต้หวันได้มีการพัฒนา การที่แยกออกจากจีนโดยชัดเจน²⁴

ภายหลังการพ่ายแพ้ของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่นำโดย เจียง ไค เช็ก ต่อกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 1949 เป็นเหตุให้รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งจำเป็นต้องอพยพจากจีนแผ่นดินใหญ่ไปก่อตั้งสาธารณรัฐจีนที่เกาะไต้หวันโดยในช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลที่นำโดยเจียง ไค เช็ก ได้รับการยอมรับจากนานาชาติว่าเป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมในฐานะผู้นำของจีน แต่ในช่วงเวลาต่อมาองค์การสหประชาชาติได้ให้การรับรองรัฐบาลจีนแผ่นดินใหญ่แทนที่เป็นรัฐบาลในนามของไต้หวัน รวมถึงการที่รัฐบาลจีนแผ่นดินใหญ่ได้ประกาศนโยบายที่ต้องการรวมไต้หวันให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของจีนแผ่นดินใหญ่ภายใต้ นโยบาย “หนึ่งประเทศ สองระบบ (One country, two system)” ซึ่งรัฐบาลพรรคชาตินิยมจีนมี

²⁴ Yu-Ming Shaw, *China and the Taiwan issue*, p. 32.

ความต้องการที่จะพัฒนารูปแบบการเมืองให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และยังต้องการที่จะรักษาสถานภาพของรัฐบาลพรรคชาตินิยมจีนให้เป็นรัฐบาลระดับชาติต่อไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์ในระดับชาติของไต้หวัน²⁵

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการระหว่างรัฐบาลจีนและสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1979 โดยสหรัฐได้ให้การยอมรับชื่อเรียกของรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์จีนทั้ง 3 ชื่อ ได้แก่ 1) การตัดความสัมพันธ์กับไต้หวัน 2) ยกเลิกสนธิสัญญาการป้องกันร่วม 3) การถอนกำลังทหารออกจากไต้หวัน เสมือนเป็นการตัดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐมหาอำนาจของไต้หวันที่มีความสำคัญในการถ่วงดุลอำนาจ และขยายโอกาสให้จีนสามารถใช้กำลังทหารให้การกดดันเพื่อทำการรวมประเทศตามนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์ในการควบคุมไต้หวันให้เป็นส่วนหนึ่งของจีน

ไต้หวันได้เผชิญกับปัญหาสถานะความรัฐ (State) ผู้นำไต้หวันพยายามเรียกร้องในฐานะรัฐอิสระ (Independent state) และมีคุณลักษณะครบถ้วนตาม “บทบัญญัติข้อที่ 1 แห่งสนธิสัญญา Montevideo ปี ค.ศ.1933” ได้กำหนดคุณลักษณะของความเป็นรัฐชาติที่สำคัญไว้ 4 ประการ²⁶ ได้แก่

- 1) ดินที่แน่นอนของรัฐ (Define territory)
- 2) ประชากรที่มีถิ่นฐานอยู่อย่างถาวร (Permanent population)
- 3) รัฐบาลที่มีประสิทธิภาพและอำนาจในการบริหารรัฐ (Government)
- 4) เอกราชและอำนาจอธิปไตย (Sovereignty)

ซึ่งหากพิจารณาตามหลักการดังกล่าวข้างต้นไต้หวันมีคุณลักษณะครบถ้วนในการเป็นรัฐอธิปไตย แต่สิ่งสำคัญที่ไต้หวันยังคงต้องเผชิญความท้าทายเรื่องสถานะความเป็นรัฐคือการยอมรับจากรัฐอื่น ๆ ซึ่งต้องอาศัยหลักการในการพิจารณาตามกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) ทฤษฎีว่าด้วยเงื่อนไขของการก่อกำเนิดรัฐ (Constitutive theory) โดยเป็นการให้การรับรองหรืออาจกล่าวได้ว่ารัฐไม่สามารถเกิดขึ้นโดยลำพังปราศจากการรับรองจากรัฐอื่น ๆ ซึ่งตามแนวคิดดังกล่าวนี้ไต้หวันยังขาดพันธมิตรในการรับรองสถานะความเป็นรัฐในเวทีระหว่างประเทศ 2) ทฤษฎีว่าด้วยการยืนยันหรือการประกาศ (Declaratory theory) โดยทฤษฎีดังกล่าวนี้จะยึดถือหลักการตามคุณสมบัติของความเป็นรัฐตาม สนธิสัญญา Montevideo ทั้ง 4 ประการ และถือว่าการดำรงอยู่ของรัฐเป็นอิสระจากการรับรองโดยรัฐอื่น ๆ

จากแนวคิดที่สำคัญ 2 ประการดังกล่าวข้างต้นนี้สาธารณรัฐประชาชนจีนได้พยายามเรียกร้องให้ไต้หวันเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจีนแต่กลับได้รับการปฏิเสธ สาธารณรัฐประชาชนจีนจึงเรียกร้อง

²⁵ Christopher, *Taiwan and Chinese Nationalist*.

²⁶ สมพงษ์ ชูมาก, *กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีการเมือง* (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 189.

ให้ชาติพันธมิตรของตนนั้นยอมรับในหลักการจีนเดียว (One China policy) ภายใต้แนวคิดการมีจีนเพียงประเทศเดียว และได้หันเป็นเพียงส่วนหนึ่งของจีนเท่านั้นทำให้ได้หันเกิดข้อบกพร่องในประเด็นเรื่องของการรับรองในกฎหมายระหว่างประเทศจากรัฐอื่น ๆ ที่เป็นพันธมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

ประเด็นเรื่องสถานะความเป็นรัฐของไต้หวันซึ่งหากพิจารณาตามทฤษฎีว่าด้วยการยืนยันหรือการประกาศไต้หวันก็สามารถมีอธิปไตย และมีอำนาจในการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อปกครองประเทศในรูปแบบใดก็ได้ รวมถึงการมีอำนาจในการตรากฎหมายเพื่อบังคับใช้ภายในประเทศของตน แต่ในขณะเดียวกันไต้หวันยังคงพบข้อบกพร่องในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเรื่องการรับรองจากรัฐภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งที่ไต้หวันพยายามแสวงหาการยอมรับจากเวทีระหว่างประเทศ เห็นได้จากคำประกาศของนายเจียง จิง กว๋อ อดีตนายกรัฐมนตรีนี่ซึ่งเป็นบุตรชายของประธานาธิบดีเจียง ไค เช็ก ที่ได้ประกาศ “หลักการที่ไม่เปลี่ยนแปลง” (Unchangeable principle)²⁷ ได้แก่ 1) การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะจากจีนแผ่นดินใหญ่ 2) การกลับสู่จีนแผ่นดินใหญ่เพื่อฟื้นฟูประเทศ 3) การสร้างความมั่นคงและการอยู่รอดของประชากรไต้หวัน โดยได้มีการกำหนดเครื่องมือจะไต้หวันจะสามารถบรรลุหลักการดังกล่าวได้แก่

- 1) การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ทางการทูตกับนานาประเทศ
- 2) การส่งเสริมการค้าและการลงทุนจากภายนอกในไต้หวัน
- 3) การสร้างความสัมพันธ์ทั้งด้านการค้า และวัฒนธรรม และการศึกษา

โดยเครื่องมือดังกล่าวข้างต้นนี้จะช่วยให้ไต้หวันสามารถสร้างพันธมิตรซึ่งมีความมุ่งหวังให้ประเทศเหล่านั้นให้การรับรองไต้หวันในฐานะรัฐเอกราช รวมถึงมีการใช้วิธีการการทูตแบบยืดหยุ่น (Flexible diplomacy) ในช่วงปี ค.ศ. 1973 ผ่านประเทศคู่ค้าที่สำคัญได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฮองกง อินโดนีเซีย ออสเตรเลีย แคนาดา อังกฤษ และสิงคโปร์ เป็นต้น²⁸ รวมถึงการใช้ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของไต้หวันเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายทางการทูตกล่าวคือไต้หวันได้มีนโยบายให้ความช่วยเหลือทางการค้า และเศรษฐกิจแก่กลุ่มประเทศด้วยพัฒนาในแอฟริกาและละตินอเมริกา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การรับรองและหันมาสถาปนาความสัมพันธ์กับไต้หวัน ซึ่งกลุ่มประเทศเหล่านั้นมักเป็นประเทศที่เพิ่งได้รับเอกราช และมีขนาดเล็กต้องการความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาเป็นปัจจัยให้ไต้หวันเข้าไปเพื่อสร้างอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจ

นอกจากนั้นไต้หวันยังคงรักษาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกาในระดับทวิภาคีซึ่งมีสถานะเป็นตัวแสดงที่สำคัญในการถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายจีนแผ่นดินใหญ่ และเป็นเป้าหมายสูงสุดของ

²⁷ Thomas J Bellows, "Taiwan's Foreign Policy in the 1970s: A Case Study of Adaptation and Viability," *Asian Survey* 16, 7 (1976): p. 598.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, p.606.

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไต้หวันโดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 1970 ซึ่งเห็นได้จากคำแถลงของ นายกรัฐมนตรี เจียง จิง กว๋อ ที่ได้ประกาศสถานะความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวัน และสหรัฐอเมริกาโดย จะต้องตั้งอยู่บนหลักการ 5 ประการ²⁹ ได้แก่

1. หลักการของความเป็นจริง กล่าวคือสหรัฐอเมริกาต้องยอมรับสถานะของความเป็นจริงที่ว่า “สาธารณรัฐจีนเป็นรัฐเอกราช รวมถึงมีความชอบธรรมในการจัดตั้งรัฐบาลของตนเอง”
2. สหรัฐอเมริกาต้องสร้างความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การค้า เทคโนโลยีรวมถึงพัฒนาความสัมพันธ์เหล่านี้ในอนาคต
3. สหรัฐอเมริกาต้องเป็นหลักประกันความมั่นคง และความปลอดภัยของไต้หวันโดยเฉพาะ ความป้องกันทางการทหารร่วมกันระหว่างสหรัฐอเมริกา - ไต้หวัน โดยเฉพาะสนธิสัญญาป้องกันทางการทหารร่วมกันเมื่อปี ค.ศ. 1954
4. ความเท่าเทียมทางกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งในระดับเอกชนและระดับความเป็นรัฐบาล
5. การมีส่วนร่วมระดับรัฐบาลในการสนับสนุนทั้งปัจเจกบุคคลหรือหน่วยงานราชการเพื่อผลประโยชน์ของทั้งสหรัฐอเมริกา และไต้หวันในการพัฒนาความสัมพันธ์

ภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งแรกเมื่อวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1996 นาย หลี่ เต็ง ฮุย ผู้นำพรรคก๊กมินตั๋งสามารถเอาชนะและดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีได้สำเร็จ และได้แสดงจุดยืนในการดำเนินนโยบายเพื่อแยกตัวเป็นอิสระจากจีนแผ่นดินใหญ่เพื่อสะท้อนความต้องการของชาวไต้หวันและเสียงสนับสนุนจากการเลือกตั้ง อีกทั้งใช้วิธีการทูตเชิงปฏิบัติ (Pragmatic diplomacy) ในการติดต่อเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับรัฐภายนอก โดยได้มีการนำเสนอประเด็นที่ไต้หวันถูกกีดกันจากนโยบาย โดยเฉพาะจากประชาคมระหว่างประเทศ รวมถึงการมีส่วนร่วมในองค์การระหว่างประเทศ อาทิ The Asian Development Bank, The Pacific Economic Cooperation Council, The Asia Economic Cooperation Forum³⁰ อีกทั้งประธานาธิบดี หลี่ เต็ง ฮุย ได้พยายามสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ผ่านการให้ความช่วยเหลือกลุ่มประเทศแอฟริกา เพื่อให้ได้รับเสียงสนับสนุนให้สหประชาชาติรับไต้หวันเข้าเป็นหนึ่งในสมาชิกสหประชาชาติ

²⁹ C. Chiang, *The Republic of China Is on the Move: President Chiang Ching-Kuo's First Year in Office Shapes the Policies That Will Decide the Nation's Destiny* (Michigan: Kwang Hwa Publishing Company, 1979), pp. 18-25.

³⁰ Fredrick F Chien and Fredrick Foo Chien, *Opportunity and Challenge: A Collection of Statements, Interviews and Personal Profiles of Dr. Fredrick F. Chien* (Arizona: Arizona State University, 1995), p. 362.

ปัญหาสถานะความเป็นรัฐของไต้หวัน ถือเป็นมรดกที่สืบทอดจากยุคสงครามเย็น โดยในช่วงปี ค.ศ. 1950 สหรัฐอเมริกาได้มีการสนับสนุนกองกำลังทางทหาร รวมถึงได้มีการทำสนธิสัญญาป้องกัน ไต้หวันในปี ค.ศ. 1954 อีกทั้งสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจโดยมีการสนับสนุน ให้นักลงทุนไปลงทุนในไต้หวันทำให้ไต้หวันสามารถพัฒนาด้านเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นพื้นฐาน การดำเนินการทางการทูต จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1971 ประธานาธิบดีเฮนรี คิสซิงเจอร์ได้มีการเดินทาง เยือนจีนปักกิ่ง ผนวกกับกระแสการให้การรับรองแก่สาธารณรัฐประชาชนจีนในสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ที่นำไปสู่การยกระดับความสัมพันธ์กับจีนปักกิ่งอย่างเป็นทางการกับสหรัฐในวันที่ 1 มกราคม ปี ค.ศ. 1979 สหรัฐอเมริกาจึงจำเป็นต้องตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน โดยได้มีการถอน กองกำลังทหาร และยกเลิกสนธิสัญญาป้องกันประเทศในถัดมา ซึ่งในความเป็นจริงแล้วรัฐบาล สหรัฐอเมริกายังไม่อาจตัดความสัมพันธ์กับไต้หวันได้เนื่องจากไต้หวันเป็นจุดภูมิรัฐศาสตร์ที่สำคัญ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออก รวมถึงมีการจัดตั้งสถาบันอเมริกา (America Institute in Taiwan) ซึ่งทำหน้าที่เสมือนเป็นตัวแทนสถานทูตสหรัฐอเมริกาในไต้หวัน ซึ่งในขณะเดียวกันไต้หวันก็ได้มี การก่อตั้งคณะกรรมการกิจการสหรัฐอเมริกาของไต้หวัน (Taipei's Coordinating Council of North American Affairs) ซึ่งในทางปฏิบัติรูปแบบดังกล่าวนี้ย่อมขัดต่อหลักการของแถลงการณ์ร่วมจีน – สหรัฐอเมริกาในการให้อำนาจรัฐบาลสหรัฐในการใช้มาตรการใด ๆ เพื่อตอบโต้กับการพยายามกำหนด อนาคตของไต้หวันโดยมิใช่สันติวิธี รวมถึงการค้าอาวุธระหว่างรัฐบาลไต้หวันและสหรัฐอเมริกาที่มี เป้าหมายเพื่อการป้องกันตนเอง³¹

ในอดีตไต้หวันได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายรวมถึงกลยุทธ์ต่อการวางตัวในปัญหากับจีน แผ่นดินใหญ่ แต่ทำที่ที่มีความเห็นพ้องต้องกันคือ ความเป็นจีนเดียวและการมีบรรพบุรุษมาจากจีน แผ่นดินใหญ่ ดังนั้นแนวคิดการรวมตัวกันเป็นประเดียวกันถือเป็นหนึ่งในความปรารถนาร่วมกัน แต่ทั้งสองฝ่ายย่อมมีวิธีการและอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน โดยในช่วงปี ค.ศ. 1949 ทั้งสองฝ่ายเน้น การเผชิญหน้าด้วยอำนาจทางการทหารโดยมีเป้าหมายเพื่อการเข้ายึดครองพื้นที่ ซึ่งไต้หวันได้รับการ สนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา โดยในช่วงเวลาดังกล่าวนีไต้หวันยังได้รับการรับรองจากนานาชาติ เป็นส่วนใหญ่ในนามของ “สาธารณรัฐจีน” นอกจากนั้นยังมีสถานะเป็นหนึ่งในห้าคณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งมีสิทธิยับยั้งข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในการประชุมภายใต้องค์การสหประชาชาติ จนกระทั่งเสียที่นั่งใน สหประชาชาติให้แก่ “สาธารณรัฐประชาชนจีน” คือรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ที่กรุงปักกิ่งในปี ค.ศ. 1971 โดยไต้หวันมีจุดยืนภายใต้จีนเดียว รัฐบาลเดียว เมื่อรัฐบาลใดประกาศรับรองรัฐบาลปักกิ่งก็จำเป็นต้อง ถูกไต้หวันตัดความสัมพันธ์ทางการทูต แม้ว่าตามรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐประชาชนจีนปี ค.ศ. 1982 มาตรา 31 กำหนดให้สามารถจัดตั้งเขตบริหารพิเศษได้ และสามารถให้ไต้หวันสามารถคงกองทัพรวมถึง

³¹ Taiwan Relation Act, Free China Review, Vol. 46, No.3 (March 1996), p. 23.

การบริหารนโยบายต่างประเทศได้บางประการ ซึ่งมีอำนาจการปกครองมากกว่าฮ่องกงโดยเปรียบเทียบ ซึ่งจุดยืนของเกี่ยวกับปัญหาไต้หวันมีสาระสำคัญตามที่ปรากฏใน "ข้อเสนอแปดประการ" ซึ่งเจียง เจ๋อหมิน ได้กล่าวในนามของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเมื่อวันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 1995 ได้แก่³²

1. ยึดมั่นในหลักการ "จีนเดียว" ต่อต้านการกระทำหรือคำพูดที่จะแยกไต้หวันเป็นอิสระทั้งเป็นการชั่วคราวหรือถาวร
2. จีนต่อต้านกิจกรรมที่จะขยายฐานการระหว่างประเทศให้ไต้หวันเพื่อนำไปสู่ "สองจีน" แต่ไม่คัดค้านไต้หวันที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมกับต่างประเทศที่ไม่เป็นทางการ
3. จีนเสนอให้มีการเจรจาและตกลงยุติการเป็นปฏิปักษ์ต่อกันภายใต้หลักการ "จีนเดียว" และวางแผนพัฒนาความสัมพันธ์ต่อกันในอนาคต
4. ใช้ความพยายามในการรวมประเทศโดยสันติวิธี จีนจะไม่ให้สัญญาว่าจีนจะไม่ใช้กำลังแต่การใช้กำลังมุ่งหมายที่จะต่อต้านการแทรกแซงของต่างชาติในการรวมจีน
5. ให้มีการพัฒนาแลกเปลี่ยนและความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างสองฝ่าย โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางการเมือง
6. ให้ชาวจีนบนทั้งสองฝ่ายพยายามร่วมมือกันในการส่งเสริมวัฒนธรรมจีน ซึ่งเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงทางใจสำหรับชาวจีน
7. วิธีของเพื่อนร่วมชาติไต้หวัน และเจตจำนงของพวกเขาที่จะเป็นทิศทางของตนเอง จะต้องได้รับการเคารพและป้องกันสิทธิผลประโยชน์
8. ผู้นำของไต้หวันจะต้องได้รับการต้อนรับอย่างดีบนจีนแผ่นดินใหญ่ และผู้นำจีนมีความยินดีที่จะไปเยือนไต้หวันเมื่อได้รับคำเชิญ รวมถึงจีนควรให้ความสำคัญในการจัดการเองของตนบนจีนแผ่นดินใหญ่มากกว่าเวทีระหว่างประเทศ

ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1979 บรรยากาศทางการเมืองระหว่างประเทศที่รัฐต่าง ๆ เริ่มมีการรับรองรัฐบาลปักกิ่งเพิ่มมากขึ้น เป็นเหตุให้ไต้หวันเริ่มมีการตระหนักถึงการพัฒนารูปแบบทางการเมืองและเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น โดยมีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจให้เสรีมากขึ้นเห็นได้จากตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1965-1990 เฉลี่ยร้อยละ 15.5 ต่อปี รวมถึงมีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศเป็นอันดับที่ 13 ของโลก³³ อีกทั้งรัฐบาลไต้หวันได้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

³² Jung Kuo-Cheng, "Jiang Zemin's Eight-Point Speech and Cross-Strait Relations in the Post-Deng Era," *Issues & Studies* 31, 7 (1995): 1-7.

³³ L. J. Wu, "Does Money Talk? The Roc's Economic Diplomacy," *Issues & studies* 31, 12 (1995): 22-25.

ระหว่างประเทศ (Economic and Development Fund) เพื่อใช้เป็นรากฐานในการสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศและขยายโอกาสในการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ไต้หวันเริ่มมีการตระหนักรู้ถึงสถานะในเวทีระหว่างประเทศ และพยายามหาตัวตนในฐานะตัวแสดงในระบบระหว่างประเทศ ในขณะที่แผ่นดินใหญ่ในหลักการว่าจีนจะไม่คัดค้านที่ไต้หวันจะมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับรัฐภายนอกกับรัฐที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน แต่ในทางปฏิบัติแล้วความสัมพันธ์ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมก็ไม่สามารถแยกออกจากการเมืองระหว่างประเทศได้ จนกระทั่งในช่วงปี ค.ศ. 1991 ไต้หวันเริ่มได้รับการยอมรับจากรัฐภายนอกมากขึ้นประกอบกับสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศมีเสถียรภาพมากขึ้น แต่ในขณะที่สถานะด้านความสัมพันธ์กับจีนกลับมีทิศทางตรงกันข้าม

บทที่ 3

การส่งเสริมอัตลักษณ์ความเป็นไต้หวันสมัยประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน

การสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมของไต้หวันที่มีความสำคัญแก่ระบอบประชาธิปไตย เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการในสมัยประธานาธิบดี เจียง จิง กว๋อ โดยได้รับแรงกดดันจากเวทีการเมืองระหว่างประเทศ นำไปสู่การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับประเทศ โดยได้มีการเสนอให้รัฐบาลดำเนินการ 4 ประเด็นหลักได้แก่ (1) ทบทวนข้อเสนอของพรรคฝ่ายค้าน (2) ปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรของสภาแห่งชาติ รวมถึงสถาบันทางกฎหมาย (3) ทำรัฐบาลและตัวรัฐบาลให้เป็นไต้หวัน (Taiwanization) (4) ปฏิรูปโครงสร้างและการดำเนินงานของพรรค KMT ในฐานะรัฐบาล³⁴ ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1986 เกิดการเรียกร้องเอกราชรวมถึงการเมืองปัญหาทางการเมืองในประเทศที่นำไปสู่การจับกุมผู้มีความเห็นต่างทางการเมือง สร้างความไม่พอใจให้กลุ่มชนชั้นกลางที่ต้องการเสรีภาพทางการเมืองเพิ่มขึ้นนำไปสู่เหตุการณ์ “Kaohsiung Incident” หรือ “Formosa Incident” และการก่อตั้งพรรคการเมือง “ประชาธิปไตยก้าวหน้า” (Democratic Progressive Party: DPP) ที่นำโดยสมาชิกขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน³⁵ ส่งผลให้กระแสนิยมประชาธิปไตยมีสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการยกเลิกการบังคับใช้กฎอัยการศึกอย่างสิ้นเชิงในเดือนกรกฎาคมปี ค.ศ. 1987

อาจจะกล่าวได้ว่ากระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย (Democratization) พร้อมกับกับการสร้างอัตลักษณ์ทางการเมืองของไต้หวันให้มีความแตกต่างจากจีนแผ่นดินใหญ่ทั้งในรูปแบบของการเลือกตั้งในระดับชาติ ได้แก่ การเลือกตั้งประธานาธิบดี และการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติ โดยกระแสการเรียกร้องประชาธิปไตยปี ค.ศ. 1980 มีจัดตั้งพรรคการเมืองฝ่ายค้านนอกกฎหมายคือพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) ขึ้นเมื่อวันที่ 28 กันยายน ค.ศ.1986 โดยฝ่ายรัฐบาลภายใต้พรรค KMT ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกในการปกครองประเทศตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 1949 ถึงเดือนกรกฎาคมปี ค.ศ. 1987 ซึ่งตามกฎอัยการศึกแล้วในช่วงเวลาดังกล่าวการจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย³⁶ รวมถึงภายหลังการขึ้นมามีอำนาจของนายหลี่ เต็ง ฮุย (Lee- Teng-Hui) หลังการอสัญกรรมของนายเจียง จิง กว๋อ ในปี 1988 ได้มีความแนบย้าถึงหลักการ “เสรีภาพ ความเป็นประชาธิปไตย

³⁴ Gary M Davison, *A Short History of Taiwan: The Case for Independence* (USA: Bloomsbury Publishing, 2003), p. 102.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, p. 103.

³⁶ Shirley A. Kan, "Democratic Reforms in Taiwan: Issues for Congress," 2010, Available from : <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA522215.pdf>.

และความเป็นนานาชาติ” (Liberalization, Democratization, and Internationalization) และประกาศจะเปลี่ยนผ่านประเทศไปสู่ระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย³⁷ เป็นช่วงเวลาที่สังคมไต้หวันได้รับอิทธิพลจากกระแสการสร้างความจิตสำนึกไต้หวัน (Taiwan consciousness) ผ่านการยุติการแบ่งแยกระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในไต้หวัน ได้ริเริ่มใช้คำว่า “ชาวไต้หวันใหม่” (New Taiwanese) เพื่อขัดความแตกต่างทางสังคม³⁸ ทำให้คะแนนความนิยมของพรรค KMT รวมถึงความนิยมในตัวนาย หลี่ เต็ง ฮุย สูงขึ้นจนกระทั่งได้รับการเลือกตั้งให้เป็นประธานาธิบดี รวมถึงการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติในปี ค.ศ. 1998 ที่พรรค KMT ได้ครองเสียงข้างมาก

พัฒนาการที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการเมืองไต้หวันหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีปี ค.ศ. 2000 ได้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองในไต้หวัน ที่นำโดยพรรค DPP และพรรคพันธมิตรขนาดเล็ก เช่น New Power Party (NPP) ส่วนอีกขั้วทางการเมืองเรียกว่า “พันธมิตรสีน้ำเงิน” (Blue camp) ที่นำโดยพรรค KMT ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวพรรค DPP ที่นำโดยนายเฉิน สุก เปียน ชนะการเลือกตั้งโดยได้รับคะแนนความนิมร้อยละ 39.3 ทำให้พรรค DPP ได้เข้าจัดตั้งรัฐบาลโดยมีพรรค KMT เป็นฝ่ายค้าน³⁹ ประธานาธิบดีเฉิน สุก เปียน มีนโยบายส่งเสริมเอกราชของไต้หวันซึ่งส่งผลดีต่อพรรค DPP แต่ในช่วงปี ค.ศ. 2001 ไต้หวันประสบปัญหาเศรษฐกิจของประเทศเนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไต้หวันลดลงอย่างมาก รวมถึงมีอัตราการว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้นมาก เป็นผลให้การเลือกตั้งประธานาธิบดี ค.ศ. 2004 ฐานเสียงเดิมของพรรค DPP เกิดความสั่นคลอน โดย KMT ได้ส่งนายเหลียนชาน (Lien Chan) ลงสมัครประธานาธิบดี แต่ภายหลังการเลือกตั้งพบว่า พรรค DPP เป็นฝ่ายชนะการเลือกตั้งทำให้นายเฉิน สุก เปียน ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีเป็นสมัยที่สอง อีกทั้งยังสามารถชนะการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติ

จุดเปลี่ยนสำคัญทางการเมืองอีกประการหนึ่งคือในสมัยการเลือกตั้งประธานาธิบดีปี ค.ศ. 2008 โดยพรรค DPP ได้ส่งนาย แฟรงค์ เซียะ (Frank Hsieh) ซึ่งก้าวขึ้นประธานาธิบดี ในขณะที่พรรค KMT ได้ส่งนายหม่า อิง จีว (Ma Ying-Jeou) ซึ่งเป็นนายกเทศมนตรีของไทเปและเคยเป็นเลขานุการส่วนตัว

³⁷ J. C.-N. Liu, "From Chinese National Identity to Taiwanese Consciousness: An Examination of the Cultural Elements in Taiwan's Democratization During the Lee Teng-Hui Era and Its Legacy, 1988-2004" (Doctoral dissertation, Bond University, 2001), p. 3.

³⁸ J. J. Metzler, *Taiwan's Transformation: 1895 to the Present* (New York: Palgrave Macmillan, 2017), p. 68.

³⁹ Y.-S. Wu, "The Evolution of the Kmt's Stance on the One China Principle: National Identity in Flux," in *Taiwanese Identity in the 21st Century: Domestic, Regional and Global Perspectives*, ed. G. Schubert and J. Damm (New York: Routledge, 2011), p. 63.

ของอดีตประธานาธิบดีนายเจียง จิง กว๋อ โดยผลการเลือกตั้งปรากฏว่านายหม่า อิง จีว ได้คะแนนมากถึงร้อยละ 58 เหนือกว่าผู้สมัครจาก DPP ทำให้พรรค KMT กลับสู่อำนาจในการบริหารประเทศอีกครั้งพร้อมรักษานโยบายอัตลักษณ์ไต้หวันที่เป็นเสมือนความต้องการของประชาชนไต้หวัน หลีกเลี่ยงการเชิดชูวัฒนธรรมจีนที่เคยกระทำในช่วงเริ่มต้นของพรรค KMT เห็นได้จากการสนับสนุนวัฒนธรรมไต้หวันในการรณรงค์หาเสียงโดยใช้คำขวัญว่า “ไต้หวันมาก่อน” (Taiwan first)⁴⁰ ซึ่งประธานาธิบดีหม่า อิง จีว ยืนยันในการรับตำแหน่งว่าจะให้ความสำคัญกับ “การฟื้นฟูไต้หวัน” (Taiwan Renaissance) ที่มุ่งจะสร้างความก้าวหน้าให้ไต้หวันพร้อมกับเชื่อมความสัมพันธ์กับจีนเพื่อรักษาสันติภาพในช่องแคบไต้หวัน ซึ่งในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในสมัยต่อมาพรรค KMT ยังคงส่งนายหม่า อิง จีว เข้าชิงตำแหน่งเก้าอี้ประธานาธิบดีโดยชูนโยบายด้านการพัฒนาประเทศโดยอาศัยเศรษฐกิจและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน ทำให้ได้รับคะแนนความนิยมเข้าเป็นประธานาธิบดีสมัยที่สองโดยนายหม่า อิง จีว ได้นำเสนอแนวคิดประเด็นสำคัญซึ่งเรียกว่า “สามขา” (Three Legs) ได้แก่ สันติภาพข้ามช่องแคบ (Cross-Straits Peace) การทูตที่เป็นไปได้ (Viable Diplomacy) และการป้องกันประเทศ (Strong Defense)⁴¹

จนกระทั่งในปี ค.ศ. 2016 ตัวแทนจากพรรค DPP ได้กลับมาชนะการเลือกตั้งภายใต้การนำของประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน โดยชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งนี้มีที่มาจากสาเหตุหลายปัจจัย ปัจจัยทางอัตลักษณ์ทางสังคมที่ประชาชนไต้หวันเกิดการเรียกร้องและต้องการให้ไต้หวันเป็นรัฐเอกราช รวมถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มการเติบโตที่น้อยลง และเศรษฐกิจของไต้หวันไปผูกติดกับจีนมากเกินไปในช่วงยุครัฐบาลก่อนหน้าจากรัฐบาลจีนที่มีอิทธิพลเหนือรัฐบาล KMT ประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน ได้เน้นย้ำถึงความเป็นประชาธิปไตยของไต้หวัน พร้อมยืนยันที่จะผลักดันไต้หวันให้เข้าใกล้กับรัฐต่าง ๆ ในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น ซึ่งนับตั้งแต่ไต้หวันได้สูญเสียสถานะผู้แทนของจีนในองค์กรสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1971 รวมถึงการสูญเสียความเป็นสมาชิกในหน่วยงานพิเศษต่าง ๆ ขององค์กรสหประชาชาติ อีกทั้งการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนภายใต้การยอมรับนโยบายจีนเดียวของชาติพันธมิตร ย่อมส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเมืองระหว่างประเทศของไต้หวัน ทำให้ผู้นำในแต่ละยุคสมัยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศที่หลากหลายตามบริบททางสังคม เช่น “การทูตเบ็ดเสร็จ” (total diplomacy) ที่เน้นความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ โดยมีทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี รวมถึงการความสัมพันธ์แบบเป็นทางการกับบางประเทศที่ให้การยอมรับ และความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการกับประเทศส่วนใหญ่ที่ให้การยอมรับนโยบายจีนเดียวที่ไม่สามารถ

⁴⁰ M. Danielsen, "On the Road to a Common Taiwan Identity.," in *National Identity and Economic Interest*, ed. P. C. Y. Chow (New York: Palgrave Macmillan, 2012), p. 143.

⁴¹ Metzler, *Taiwan's Transformation: 1895 to the Present*, p. 118.

มีความสัมพันธ์แบบปกติกับไต้หวันได้ ในรูปแบบของการจัดตั้งสำนักงานการค้าหรือสถาบันความร่วมมือด้านต่าง ๆ เช่น สำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเป (Taipei Economic and Cultural Office) เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินกิจการระหว่างประเทศ

การขึ้นมาของไช่ อิงเหวินที่มีท่าทีแสดงอย่างชัดเจนในประเด็นเรื่องการประกาศเอกราชและการไม่ยอมรับแนวคิด “1 ประเทศ 2 ระบบ” ของจีนรวมถึงการสนับสนุนรูปแบบการเมืองประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมของไต้หวัน สร้างความสั่นคลอนให้แก่รัฐบาลจีนเป็นอย่างมาก รวมถึงการส่งสัญญาณต่อท่าทีของรัฐบาลไต้หวันผ่านรูปแบบการซ้อมรบ โดยท่าทีของรัฐบาลไต้หวันได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายแย่ง โดยในปี ค.ศ. 2016 จีนได้ระงับการดำเนินความสัมพันธ์ต่อไต้หวัน รวมถึงมีการจำกัดนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางเข้ามายังไต้หวัน ซึ่งผลสำรวจจาก The Mainland Affairs Council (MAC) มีความเห็นว่าประชากรไต้หวันมองว่าจีนเป็นภัยคุกคาม และประชาชนไต้หวันต้องการที่จะปกป้องอธิปไตยของไต้หวัน และเชื่อมั่นว่าไต้หวันจะสามารถรักษาสถานะเดิม (Status quo)⁴² ซึ่งสิ่งดังกล่าวข้างต้นนี้เสมือนเป็นโจทย์ใหญ่สำหรับรัฐบาลไช่ อิงเหวิน ในการดำเนินนโยบายทางการเมืองภายในประเทศ รวมถึงการถ่วงดุลอำนาจกับจีน และส่งเสริมความสัมพันธ์การรัฐต่าง ๆ ภายนอก

ชัยชนะจากการเลือกตั้งของไช่ อิงเหวิน และพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าจากเสียงข้างมากในสภาเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลไช่ อิงเหวิน ดำเนินนโยบายบนจุดยืนภายใต้อธิปไตยของไต้หวัน และความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์เชิงนโยบายต่อจีนที่ "คงไว้ซึ่งสถานะเดิม" รวมถึงพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้ามีนโยบายในการคงไว้ซึ่งการวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ไต้หวันซึ่งเห็นได้จากคำปราศรัยของไช่ อิงเหวิน ในปี ค.ศ. 2016

“นี่คือผลลัพธ์จากการที่สาธารณรัฐจีนที่มีร่วมกันจากคนไต้หวัน 23 ล้าน คนเป็นประเทศประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตย อัตลักษณ์แห่งชาติ และพื้นที่ระหว่างประเทศของเราต้องได้รับความเคารพ การกตัญญูในรูปแบบใด ๆ ก็ตามจะทำลายเสถียรภาพของ ความสัมพันธ์ระหว่างช่องแคบ”⁴³

⁴² K. Everington, "76% of Taiwanese Believe Taiwan Already Independent under Status Quo," Taiwan News, 2022, Available from : <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/4462234>.

⁴³ Thomas Maresca, "Taiwan Elects Pro-Independence, First Female President," US Today, 2016, Available from : <https://www.usatoday.com/story/news/world/2016/01/16/taiwan-historyfemale-president-china/78892602/>.

“เราจะหาวิธีในรักชาติอัตลักษณ์ ประจำ ชาติ และอำนาจอธิปไตยของไต้หวัน นี่เป็นภารกิจที่สำคัญสำหรับสมาชิก DPP รุ่นของเรา”⁴⁴

อีกทั้งภายใต้รัฐบาลไช่ อิงเหวิน และรัฐบาลพรรคประชาธิปไตยก็กำหนดให้มีการดำเนินนโยบายส่งเสริมความเป็นไต้หวันผ่านนโยบายวัฒนธรรมเพื่อรักษาจุดยืนความผูกพันระหว่างอัตลักษณ์ไต้หวันกับรูปการเมืองประชาธิปไตยโดยกระทรวงวัฒนธรรมได้เผยแพร่สมุดปกขาวในชื่อ “the Culture White Paper 2018”⁴⁵ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ “นโยบายเชิงวัฒนธรรม” ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของ “ค่านิยมประชาธิปไตย” โดยมีแนวคิดหลัก 6 ประการได้แก่

1. ประชาธิปไตยโดยการส่งเสริมวัฒนธรรมใหม่และปรับโครงสร้างการเมือง
2. ความคิดสร้างสรรค์-โดยการปกป้องเสรีภาพทางความคิด
3. ความมีชีวิตชีวา-โดยการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของผู้คน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรม
4. ความยั่งยืนโดยการสร้างกรอบการทำงานที่ยั่งยืนสำหรับเศรษฐกิจวัฒนธรรม
5. การมีส่วนร่วม-โดยการสนับสนุนสิทธิทางวัฒนธรรมที่เท่าเทียมกัน ความหลากหลาย และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ
6. ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเพื่อยกระดับการพัฒนา

โดยแนวคิดดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คุณค่าทางการเมืองของอัตลักษณ์ไต้หวันในปัจจุบันรวมถึงการส่งเสริมทูตวัฒนธรรมกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่าน โครงการ The Emerald Projects เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของไต้หวันกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยมีเป้าหมายเป้าหมายเพื่อ “สนับสนุนสิทธิที่เท่าเทียมกันทางวัฒนธรรม ความหลากหลาย และการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมระหว่างประเทศ”⁴⁶ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าการส่งเสริมวัฒนธรรมของไต้หวันนั้นเป็นไปในรูปแบบของการสร้างความเข้มแข็งของอัตลักษณ์ทางสังคมที่มีอยู่ก่อนแล้วและใช้แนวคิดร่วมทางสังคมต่อปัญหาความสัมพันธ์กับจีนตามแนวอุดมการณ์ของพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า

⁴⁴ Democratic Progressive Party, "Part 4: Important Speeches," n.d., Available from : https://www.dpp.org.tw/en/upload/download/Important_Speeches.pdf.

⁴⁵ Ministry of Culture, "The Culture White Paper 2018," 2018, Available from : <https://apo.org.au/sites/default/files/resource-files/2018-10/apo-nid254716.pdf>.

⁴⁶ C.-Y. Wei, "Inclusivity- New Policies on Taiwan's Cultural Diplomacy in the Culture White Paper 2018," Taiwan Insight, 2019, Available from : <https://shorturl.asia/sJ2cG>.

บทที่ 4

การส่งเสริมความสัมพันธ์กับรัฐภายนอกของไต้หวัน

ภายหลังประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน ชนะการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2016 โดยการชูนโยบายปกป้องอธิปไตยของไต้หวันเป็นนโยบายหลักของประเทศ อีกทั้งให้ความสำคัญแก่การพึ่งพาเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นหลัก ภายใต้จุดยืนของพรรค DPP ที่มีท่าทีแข็งก้ำวต่อต้านนโยบายหลักการฉันทามติ 1992 ที่แตกต่างจากรัฐบาล KMT แม้ว่าประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน ยังคงมีจุดยืนที่จะสานต่อความร่วมมือกับจีนผ่านกลไกคณะกรรมการฝ่ายกิจการจีนแผ่นดินใหญ่ (Mainland Affairs Council: MAC) ภายใต้รัฐบาลไต้หวันมีหน้าที่กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับจีน ฮองกง และมาเก๊า⁴⁷

จุดยืนของรัฐบาลไช่ อิงเหวิน ตั้งแต่ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีภายใต้อุดมการณ์ทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยทางการจีนได้ระงับความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ โดยในปี ค.ศ. 2019 รัฐบาลไช่ อิงเหวินได้มีการเสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ไต้หวัน รวมถึงเป็นหลักประกันในสำคัญในคนในชาติ โดยการให้ประชาชนมีสิทธิในการตัดสินใจร่วมกันในประเด็นปัญหาระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่ รวมถึงได้มีการตรากฎหมายเพื่อป้องกันการขบวนการทำลายความมั่นคงจากภายนอกในปี ค.ศ. 2020 อีกทั้งยังแก้ไขรัฐธรรมนูญตีความสัมพันธ์ประชาชนสองฝั่งช่องแคบไต้หวัน เพื่อเสริมสร้างกลไกการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากภาคประชาสังคมเพื่อพัฒนากรอบรอบประชาธิปไตยรวมถึงความมั่นคงให้แก่รัฐ

นโยบายมุ่งใต้ในฐานะเครื่องมือการสร้างความสัมพันธ์กับรัฐภายนอก

นโยบายมุ่งใต้ใหม่เป็นหนึ่งในเครื่องมือเพื่อส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในสมัยไช่ อิงเหวิน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม การศึกษา สังคม วัฒนธรรม การท่องเที่ยว และทรัพยากรบุคคล ระหว่างไต้หวันกับมิตรประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์พัฒนาความร่วมมือและเพื่อให้ไต้หวันกลับมามีบทบาทในการพัฒนาและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงเอเชียใต้ผ่านดำเนินนโยบายผ่านการพัฒนาบุคคลให้เป็นศูนย์กลาง (people-centered) เพื่อพัฒนาทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคผ่านกรอบความร่วมมือระดับทวิภาคีและพหุภาคี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 2) การแลกเปลี่ยนทักษะและองค์ความรู้ระหว่างกันเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ 3) การแบ่งปันทรัพยากร รวมถึงค่านิยมและวัฒนธรรมความเป็นไต้หวันเพื่อให้เกิดความร่วมมือ

⁴⁷ Metzler, *Taiwan's Transformation: 1895 to the Present*, p. 99.

4) สร้างความสัมพันธ์ระดับภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อให้ไต้หวันสามารถมีอำนาจต่อรองในภูมิภาคและสร้างการยอมรับจากสังคมระหว่างประเทศ และเพื่อรักษาสถานะของไต้หวันในเวทีโลก

ด้านการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 2017 การส่งออกของไต้หวันไปยังรัฐพันธมิตรเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะการส่งออกไปยังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรัฐบาลไต้หวันได้พยายามส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในรูปแบบทวิภาคีเพื่อให้ไต้หวันสามารถเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงความพยายามสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้ เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของไต้หวันโดยได้มีการเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการให้ช่วยเหลือมิตรประเทศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในกลุ่มประเทศดังกล่าว⁴⁸ ไต้หวันสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจผ่านการลงนามความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับทวิภาคี รวมถึงมีการขยายกรอบความร่วมมือสำหรับรัฐที่ไต้หวันมีความตกลงด้านการค้าระหว่างประเทศอยู่แล้วเพื่อเพิ่มโอกาสในการดำเนินธุรกิจและการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างกัน นอกจากนี้ไต้หวันแสวงหาโอกาสในการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียใต้ ในปี ค.ศ. 2016 ไต้หวันและอินเดียร่วมลงนามความตกลงการเดินทางเรืออากาศ (Air Service Agreement) อีกทั้งมีการลงนามข้อตกลงการลงทุนทวิภาคีระหว่างกันในปี ค.ศ. 2018⁴⁹ อีกทั้งไต้หวันสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับมิตรประเทศผ่านการลงนามความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับทวิภาคี ถึงแม้ว่าก่อนการดำเนินนโยบายไต้หวันมีการลงนามความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อาทิ การลงนามข้อตกลงเขตการค้าเสรี (free trade agreement) กับสิงคโปร์และนิวซีแลนด์ และการลงนามความตกลงทวิภาคีด้านการลงทุน (bilateral investment treaty) กับอินเดีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ไทย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม⁵⁰

ด้านการแลกเปลี่ยนทักษะและองค์ความรู้ระหว่างกันเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจนโยบายมุ่งใต้ใหม่ได้ให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลเป็นศูนย์กลาง ผ่านการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล (people to people exchange) กับประเทศพันธมิตรเพื่อนำไปสู่การสร้างความร่วมมือทั้งในระดับรัฐและปัจเจก อีกทั้งยังเป็นการขยายโอกาสให้ภายนอกของไต้หวันสามารถใช้ช่องทางดังกล่าวในการส่งเสริมภาคธุรกิจ ซึ่งทรัพยากรบุคคลถือเป็นหนึ่งปัจจัยที่สำคัญของไต้หวันในการขับเคลื่อน

⁴⁸ The ASEAN Post, "Taiwan's Pivot to Southeast Asia," 2018, Available from : <https://theaseanpost.com/article/taiwans-pivot-southeast-asia>.

⁴⁹ Tan-sun Chen, "The New Southbound Policy and Taiwan's Role in Facilitating Grassroots Connections in the Indo-Pacific Region," *Prospect Journal* 19 (2018).

⁵⁰ Bonnie S. Glaser et al., *The New Southbound Policy: Deepening Taiwan's Regional Integration* (Washington, DC: Center for Strategic & International Studies, 2018).

เศรษฐกิจเนื่องจากไต้หวันมีความต้องการแรงงานเพื่อขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมเพื่อสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลไต้หวันมองว่าการดำเนินนโยบายสองรูปแบบทั้งการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลจะช่วยให้ไต้หวันสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ รวมถึงทำให้ไต้หวันมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น⁵¹ อีกทั้งไต้หวันสนับสนุนการแลกเปลี่ยนทางการศึกษากับมิตรประเทศโดยมี 3 เป้าหมายหลักของนโยบาย ได้แก่ 1) ต้องการดึงดูดนักศึกษาจากมิตรประเทศมาศึกษาต่อที่ไต้หวัน 2) ส่งเสริมนักศึกษาไต้หวันในการแสวงหาความรู้ทางวิชาการและสร้างโอกาสจากมิตรประเทศ 3) พัฒนาศักยภาพประชากรของมิตรประเทศเพื่อมาเป็นตลาดแรงงานที่สำคัญ⁵² อีกทั้งแนวทางการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลที่สำคัญของไต้หวันคือการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยไต้หวันได้ให้ความสำคัญต่อการบูรณาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในรูปแบบของทวิภาคีและพหุภาคีกับประเทศที่เป็นเป้าหมายได้แก่ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน ไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม พม่า กัมพูชา ลาว อินเดีย ศรีลังกา คาซัคสถาน ปากีสถาน บังกลาเทศ เนปาล โดยเริ่มจากการยกเว้นการตรวจลงตรา (Visa) ในการเดินทางเข้าไต้หวันตั้งแต่เดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 2016 ส่งผลให้ไต้หวันมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นซึ่งส่งผลให้ไต้หวันสามารถสร้างสรรค์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ด้านการแบ่งปันทรัพยากรรวมถึงค่านิยมและวัฒนธรรมความเป็นไต้หวันเพื่อให้เกิดความร่วมมือโดยไต้หวันได้มีการวางแผนผลักดันโครงการโดยอาศัยเทคโนโลยีการแพทย์ การเกษตร วัฒนธรรมการท่องเที่ยว และภาคธุรกิจ เป็นเครื่องมือสำหรับเชื่อมความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศเป้าหมาย โดยสิ่งที่เป็นรูปธรรมคือความร่วมมือด้านการยกเว้นวีซ่าระหว่างไต้หวันกับกลุ่มประเทศเป้าหมาย

ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระดับภูมิภาค ถือว่าส่วนหนึ่งของนโยบายมุ่งใต้ใหม่โดยมีเป้าหมายเพื่อขยายความร่วมมือทั้งในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคีกับประเทศกลุ่มเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง เพื่อส่งเสริมเสถียรภาพและความเจริญรุ่งเรืองร่วมกันในภูมิภาค ผ่านความร่วมมือ 4 ประเภท ได้แก่ 1) การรวมกลุ่มในภูมิภาคโดยอาศัยการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจร่วม (ECA) หรือทำข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจเฉพาะด้านกับกลุ่มประเทศเป้าหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์และร่วมกันส่งเสริมเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ 2) การส่งเสริมความร่วมมือในภาคธุรกิจกับประเทศกลุ่มเป้าหมาย 3) การส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ 4) การสร้างเครือข่ายของชาวไต้หวันที่อยู่ในต่างแดนในการกระชับความสัมพันธ์และสร้างความเชื่อมโยงในระดับภูมิภาค

⁵¹ New Southbound Policy Portal, "New Southbound Policy Powers Taiwan 2017 Exports," 2018, Available from : <https://nspp.mofa.gov.tw/nsppe/news.php?post=128301&unit=390>.

⁵² "Moe Unveils Measures to Support New Southbound Policy," 2016, Available from : https://nspp.mofa.gov.tw/nsppe/content_tt.php?post=102472.

จากการผลักดันนโยบายด้านการปฏิรูปเศรษฐกิจและการฟื้นฟูการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นนโยบายหลักของประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้วันสามารถพึ่งพาเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเงื่อนไขความสำเร็จและข้อจำกัดในปัจจุบันที่เกิดขึ้น โดยได้วันถือเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว แม้ต้องเผชิญกับอุปสรรคทั้งความตึงเครียดจากช่องแคบไต้หวันจากมรดกด้านอัตลักษณ์ทางการเมือง และสถานะความเป็นรัฐ ทำให้ได้วันจำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับรัฐอื่นมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือในระดับพหุภาคีภายใต้ข้อจำกัดของหลักการเงินเดียวเป็นผลให้ได้วันต้องเข้าร่วมในเวทีความร่วมมือต่าง ๆ ในสถานะที่ไม่ใช่รัฐ อย่างเช่น กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) ในสมัยประธานาธิบดีหลี่ เต็ง ฮุย ในฐานะหนึ่งในเขตเศรษฐกิจซึ่งนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อได้วันในการขยายกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับระหว่างประเทศ รวมถึงการเป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) อีกทั้งการเป็นสมาชิกเขตศุลกากรพิเศษขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ที่ช่วยให้ได้วันมีบทบาทในการค้าระหว่างประเทศรวมถึงระบบการค้าในรูปแบบของพหุภาคีมากขึ้น

ปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจของไต้หวัน แม้ไต้หวันจะประสบปัญหาเรื่องสถานะความเป็นรัฐและถูกตัดความสัมพันธ์ทางการทูตจากประเทศส่วนใหญ่ในระบบระหว่างประเทศแต่ด้วยความเจริญทางเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้ไต้หวันมีโอกาสพัฒนาความสัมพันธ์กับรัฐภายนอกโดยอาศัยการจัดตั้ง "สำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรม" (Taipei Economic and Cultural Office) หรือ "สำนักงานตัวแทนไทเป" (Taipei Representative Office) ใน 46 ประเทศ ซึ่งโดยพฤตินัยแล้วสำนักงานดังกล่าวทำหน้าที่เป็นสถานทูตและสถานกงสุลของไต้หวัน โดยการตั้งสำนักงานในลักษณะดังกล่าวเช่นนี้ของไต้หวันจึงเป็นไปเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับประเทศจีนจากนโยบายเงินเดียนั่นเอง และใช้เป็นเครื่องมือในการขยายความสัมพันธ์ในด้านความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจ, การค้า, การลงทุน, วิชาการ และวัฒนธรรมรัฐภายนอกอีกด้วย

ไต้หวันได้ให้ความสำคัญต่อการบูรณาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในรูปแบบของทวิภาคีและพหุภาคีกับประเทศที่เป็นเป้าหมายได้แก่ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน ไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม พม่า กัมพูชา ลาว อินเดีย ศรีลังกา คาซัคสถาน ปากีสถาน บังกลาเทศ เนปาล โดยเริ่มจากการยกเว้นการตรวจลงตรา (Visa) ในการเดินทางเข้าไต้หวันตั้งแต่เดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 2016 ส่งผลให้ไต้หวันมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นซึ่งส่งผลให้ไต้หวันสามารถสร้างสรรค์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีส่วนในการส่งเสริมเสถียรภาพในภูมิภาคผ่านการทำข้อตกลงความร่วมมือเศรษฐกิจร่วม (ECA) เพื่อแสวงหาพันธมิตรในเวทีระหว่างประเทศและส่งเสริมเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญกับพันธมิตรที่มีค่านิยมร่วมกันในด้านเสถียรภาพและประชาธิปไตย

การที่ไต้หวันมีความพยายามสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับรัฐภายนอกเพื่อเพิ่มบทบาทในเวทีระหว่างประเทศและโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ไต้หวันมากขึ้น ถึงแม้ว่าไต้หวันจะมีอุปสรรคจากการถูกยอมรับเป็นรัฐอธิปไตยจากมิตรประเทศจากหลักการจีนเดียว (One China Policy) ในการสร้างกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการลงนามความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับรัฐ แต่สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลไต้หวัน ینگเหวิน พยายามถ่วงดุลอำนาจกับจีนจากหลักการจีนเดียวโดยใช้การสนับสนุนจากมิตรประเทศในการยอมรับไต้หวันในฐานะหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจของตนและเพื่อรักษาความเป็นรัฐอธิปไตยของไต้หวันจากแรงกดดันของจีนที่ต้องการผนวกรวมไต้หวันมาเป็นส่วนหนึ่งของจีน

ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวัน -สหรัฐอเมริกา

ในช่วงสงครามเย็นสหรัฐอเมริกาเสมือนเป็นผู้นำของโลกเสรีนิยมซึ่งมีส่วนในการดำเนินนโยบายเพื่อสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยสหรัฐอเมริกาได้มีส่วนในการให้ความช่วยเหลือไต้หวันเนื่องจากอุดมการณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องกัน โดยในปี ค.ศ. 1950 ฝ่ายจีนรวมถึงสหภาพโซเวียตได้ให้การสนับสนุนเกาหลีเหนือในพื้นที่คาบสมุทรเกาหลี เป็นผลให้สหรัฐอเมริกามองว่าประเด็นดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งของการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ และมีผลต่อความมั่นคงของประเทศเสรีนิยม ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงสั่งการให้กองทัพเรือเคลื่อนกำลังเข้าสู่ช่องแคบไต้หวันเพื่อเตรียมพร้อมในการป้องกันไต้หวันให้พ้นจากการโจมตีจากจีนคอมมิวนิสต์ โดยประธานาธิบดีทรูแมน ได้ประกาศให้ไต้หวันอยู่ในแนวป้องกันทางภูมิภาคแปซิฟิกของสหรัฐอเมริกา และแสวงหาพันธมิตรเพื่อช่วยในการสกัดกั้นการแพร่ขยายของคอมมิวนิสต์ และพยายามผลักดันให้ภูมิภาคเอเชียมีสนธิสัญญาป้องกันร่วมทางทหารของประเทศในเอเชีย เช่น สนธิสัญญาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) เพื่อจะหยุดยั้งการแพร่ขยายของคอมมิวนิสต์

บทบาทของสหรัฐอเมริกาในการดำเนินนโยบายต่อจีน และไต้หวันเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความขัดแย้งระหว่างจีนและไต้หวัน โดยสภาครองเกรสได้ผ่านรัฐบัญญัติว่าด้วยความสัมพันธ์กับไต้หวัน รวมถึงประกาศยอมรับกฎหมายอย่างเป็นทางการโดยสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับในหลักการจีนเดียว เป็นมาตราหนึ่งในรัฐบัญญัติมีประกาศไว้ว่า “เมื่อไหร่ก็ตามที่กฎหมายของสหรัฐอเมริกาอ้างถึงหรือเกี่ยวข้องกับรัฐภายนอก ให้หมายความรวมถึงไต้หวันด้วย”⁵³ ซึ่งมาตราดังกล่าวนี้นี้หมายความว่าสหรัฐอเมริกาให้การรับรองสถานะและให้การปฏิบัติต่อไต้หวันดังเช่น “รัฐอธิปไตย”

⁵³ David S. Chou, "Roc-U.S. Political Relations as Seen from the Implementation of the Taiwan Relation Act," in *Roc-U.S. Relations under the Taiwan Relations Act : Practice and Prospects*, ed. Chang King-Yuh (Taipei: KwangHwa, 1988), p. 14.

ดังนั้นตามกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสหรัฐอเมริกายังคงยอมรับว่าไต้หวันเป็นรัฐอธิปไตยรัฐหนึ่ง นอกจากนี้รัฐบัญญัติดังกล่าวยังครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างสหรัฐอเมริกากับไต้หวันอีกด้วย โดยเฉพาะการให้ความคุ้มครองด้านการค้าและการลงทุนในไต้หวันที่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวยังมีความสำคัญต่อเสถียรภาพและสถานภาพของไต้หวันในการให้สิทธิแก่ไต้หวันในการซื้ออาวุธจากสหรัฐอเมริกาได้เท่าที่จำเป็นสำหรับการป้องกันตนเองของไต้หวัน ซึ่งกฎหมายความสัมพันธ์ไต้หวันดังกล่าวได้กลายเป็นสาเหตุของความขัดแย้งของความสัมพันธ์จีนและสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้อาศัยกฎหมายความสัมพันธ์ในการสนับสนุนไต้หวัน⁵⁴

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทุกชาติต้องปรับตัวโดยสืบเนื่องจากในสมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา ได้ประกาศใช้นโยบายเชิงยุทธศาสตร์ “การปักหมุดสู่เอเชียของสหรัฐฯ” (US Pivot to Asia) ที่ต้องการทำให้ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเป็นที่สนใจของนานาชาติรวมถึงสร้างความยั่งยืนของสหรัฐฯในภูมิภาคดังกล่าวที่ถูกท้าทายโดยจีนที่มีอำนาจต่อรองในการเมืองโลกสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยพื้นที่ทางยุทธศาสตร์อย่างไต้หวันถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการวางแผนทางภูมิรัฐศาสตร์ในด้านหลักประกันด้านความมั่นคงของสหรัฐฯรวมถึงอิทธิพลด้านการทหาร โดยต่อมาในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ยุทธศาสตร์นี้ยังมีเป้าหมายในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเพื่อมุ่งสร้าง ความมั่นคงร่วมกัน (collective security) ผ่านเครือข่ายพันธมิตร โดยริเริ่มความร่วมมือและสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาพร้อมกับผลประโยชน์ของประเทศในภูมิภาค และในปี ค.ศ. 2018 สหรัฐอเมริกาได้มีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติเยี่ยมเยือนไต้หวัน”⁵⁵ (Taiwan Travel Act) ที่มีความสำคัญในการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ระดับสูงเยือนไต้หวัน ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักการจีนเดียวที่สหรัฐอเมริกาต้องไม่มีการติดต่ออย่างเป็นทางการกับไต้หวัน เสมือนเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและไต้หวัน ในการถ่วงดุลอำนาจกับจีนเชิงพันธมิตรทางยุทธศาสตร์และหลักประกันด้านความมั่นคง

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ารัฐบาลไต้หวันได้พยายามส่งเสริมบทบาทของไต้หวันกับมิตรประเทศในการสร้างความสัมพันธ์ และการแสวงการพันธมิตรผ่านรูปแบบต่าง ๆ และการดำเนินนโยบาย New Southbound Policy ของไต้หวันเป็นการสนับสนุนโดยใช้บุคคลและทรัพยากรเป็นหลักในการสร้างความสัมพันธ์ซึ่งจะส่งผลเชิงบวกในระยะยาวในการรักษาเสถียรภาพและรวมถึงอธิปไตยของไต้หวันที่มีความสำคัญต่อเวทีโลกโดยคาดหวังว่ามิตรประเทศจะกลับมาดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันอีกครั้งเพื่อเป็นหลักประกันในการผนวกรวมไต้หวันของจีน

⁵⁴ เชนัน ธีระวิทย์, "ปัญหาของสหรัฐอเมริกาที่จะขายอาวุธให้จีน," เอเชียปริทัศน์ 3, 3 (2525): 8.

⁵⁵ Taiwan Travel Act, Statutes at Large 341, sec. 2. (2018).

ความพยายามส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศ

จากการที่ประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน มีนโยบายส่งเสริมเอกราชให้ไต้หวันนำมาซึ่งการแสวงหาซึ่งพันธมิตรตามทฤษฎีสถาพจริงนิยมเชิงรับ โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในฐานะรัฐพันธมิตร และการสร้างความสัมพันธ์ต่อรัฐภายนอกที่มองเห็นภัยคุกคามหรืออันตรายที่อาจกระทำต่อรัฐไปในรูปแบบเดียวกัน เห็นได้จากการกระทำของนายยาสุฮิเดะ นากายามะ (Yasuhide Nakayama) รัฐมนตรีช่วยกระทรวงกลาโหมญี่ปุ่นที่เล็งเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับรัสเซียจะทำให้ญี่ปุ่นจำเป็นต้องลุกตอบโต้แรงกดดันจากรัฐบาลจีน รวมถึงปกป้องเกาะไต้หวันในฐานะประเทศที่เป็นประชาธิปไตย ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ระหว่างไต้หวันและญี่ปุ่น อีกทั้งในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2023 นายอู๋ เจา เซี่ย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไต้หวัน ได้ให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อท้องถิ่นว่า "ไต้หวันก้าวเข้าสู่ภาวะปกติใหม่ทางการทูต (Taiwan moves to new normal in diplomacy)"⁵⁶ โดยจากการให้สัมภาษณ์ได้มีการอ้างถึงการติดต่อแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนของทั้งสองฝ่ายที่เป็นไปอย่างคึกคัก และมีความใกล้ชิดกันเป็นอย่างมาก ในทางเศรษฐกิจก็เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้าหรือการลงทุนต่างก็มีการขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพ รูปแบบการติดต่อระหว่างไต้หวันและญี่ปุ่นจึงได้กลายเป็นจุดสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างสังคมไต้หวันและญี่ปุ่นเป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ในรูปแบบการเจรจาแบบ 2+2 ในด้านการทูตและกลาโหม โดยญี่ปุ่นได้เข้าร่วมในกรอบความร่วมมือ Global Cooperation and Training Framework (GCTF) ที่เป็นโครงการร่วมระหว่างไต้หวันและสหรัฐอเมริกาเพื่อส่งเสริมความมั่นคง อีกทั้งไต้หวันและญี่ปุ่นต่างก็ตั้งอยู่จุดภูมิรัฐศาสตร์ที่ต่างต้องเผชิญกับความท้าทายจากการคุกคามทางทหารของจีนในช่วงหลายปีมานี้ ทำให้ญี่ปุ่นได้เพิ่มการติดตั้งระบบการป้องกันประเทศทางหมู่เกาะในแถบตะวันตกเฉียงใต้ให้มีความแข็งแกร่งมากขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการปกป้องความมั่นคงของประเทศและความสงบเรียบร้อยระหว่างประเทศ ไต้หวันจึงเล็งเห็นว่าญี่ปุ่นจะสามารถเป็นพันธมิตรที่ดี รวมถึงแสดงบทบาทสำคัญในการสร้างเสถียรภาพทางสันติภาพในพื้นที่แถบทะเลจีนตะวันออกและช่องแคบไต้หวัน

นอกจากนั้นไต้หวันยังมีประเทศพันธมิตรที่ยังคงมีความสัมพันธ์ทางการทูตแบบเป็นทางการกับไต้หวัน ได้อาศัยบทบาทในเวทีระหว่างประเทศร่วมเป็นกระบอกเสียงในการส่งเสริมไต้หวันให้มีบทบาทในการเข้าร่วมประชุมในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้นซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ไต้หวันได้ให้ช่วยเหลือด้านการพัฒนากับกลุ่มประเทศดังกล่าวเพื่ออำรงบทบาท เช่น การประชุมรัฐภาคีกรอบ

⁵⁶ กระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน), "รวม.กต.ไต้หวันให้สัมภาษณ์แก่สื่อญี่ปุ่น เรียกร้องให้ไต้หวันและญี่ปุ่นมีความร่วมมือและการเจรจาระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น เพื่อยับยั้งการแผ่ขยายของลัทธิอำนาจนิยม," 2566, แหล่งที่มา : <https://shorturl.asia/1Z5iq>.

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ครั้งที่ 28 โดย H.E. Santiago Peña Palacios ประธานาธิบดีสาธารณรัฐปารากวัยได้อาศัยบทบาทในการประชุมระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมให้ไต้หวันมีส่วนร่วมในการประชุม โดย H.E. Santiago เห็นว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศมิใช่ประเด็นที่เลือกปฏิบัติต่อประเทศใดประเทศหนึ่ง ดังนั้นพวกเราจึงไม่ควรเลือกปฏิบัติต่อผู้ใดในการเข้ามีส่วนร่วม และจำเป็นต้องมีการเปิดรับนานาชาติเข้าร่วมการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเท่าเทียม”⁵⁷ และการประชุมสมัชชาอนามัยโลก (WHA) ครั้งที่ 76 ก็ยังมีกลุ่มประเทศพันธมิตรร่วมเป็นกระบอกเสียงโดยเรียกร้องให้ WHO ไม่ควรกีดกันให้ไต้หวันอยู่นอกระบบของ WHO และ WHA โดยเฉพาะในช่วงหลังยุคโควิด-19 ซึ่งเป็นสถานการณ์ฉุกเฉินด้านการแพทย์ระดับนานาชาติ ยิ่งควรต้องเรียนรู้เป็นบทเรียน ยุติการแทรกแซงทางการเมือง ยอมรับไต้หวันที่เป็นต้นแบบการป้องกันโรคระบาดระดับสากล เพื่อร่วมเสริมสร้างความมั่นคงทางสุขภาพทั่วโลก โดยนาง Riina Sikkut รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขของเอสโตเนีย ได้ร่วมเป็นกระบอกเสียงให้ไต้หวันใน “การประชุมสมัชชาอนามัยโลก” (WHA) ด้วยการเรียกร้องให้ประชาคมโลกร่วมเปิดรับทุกประเทศ รวมถึงไต้หวันเข้ามีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อสุขภาพและสวัสดิการของมวลมนุษยชาติทั่วโลก สิ่งเหล่านี้การดำเนินความสัมพันธ์ของไต้หวันผ่านวิธีการทูตเพื่อแสวงหาพันธมิตรที่จะทำไปสู่การการสร้างพันธมิตรผ่านความร่วมมือ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมบทบาทของไต้หวันในเวทีระหว่างประเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁵⁷ Taiwan Today, "กต.ไต้หวันขอบคุณผู้นำประเทศประเทศพันธมิตรที่ร่วมเป็นกระบอกเสียงสนับสนุนไต้หวันเข้าร่วมการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ครั้งที่ 28 (Unfccc Cop 28)," 2566, แหล่งที่มา : <https://shorturl.asia/yVKsX>.

บทที่ 5

สรุป

จากจุดยืนของพรรค DPP และรัฐบาลภายใต้การนำของไช่ อิงเหวิน ที่มีจุดยืนในการสนับสนุนอัตลักษณ์ทางสังคมที่ประชาชนไต้หวันเกิดการเรียกร้องและต้องการให้ไต้หวันเป็นรัฐเอกราช ทำให้การเน้นย้ำถึงความเป็นประชาธิปไตยของไต้หวัน รวมถึงยืนยันที่จะผลักดันไต้หวันให้เข้าใกล้กับรัฐต่าง ๆ ในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้นเสมือนเป็นหนึ่งในหนทางที่ไต้หวันจะสามารถหาจุดสมดุลต่อปัญหาความสัมพันธ์กับจีนเพื่อรักษาสันติภาพในช่องแคบไต้หวัน

ภายหลังจากประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน ชนะการเลือกตั้งในปี ค.ศ 2016 โดยการชูนโยบายแก่การปฏิรูปเศรษฐกิจและการฟื้นฟูการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นนโยบายหลักของประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ไต้หวันสามารถพึ่งพาเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้จุดยืนของพรรค DPP ที่มีท่าทีแข็งก้ำวต่อนโยบายหลักการฉันทามติ 1992 อีกทั้งประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน ได้มีการประกาศนโยบายมุ่งได้ใหม่ที่เน้นให้เกิดความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม การศึกษา สังคมวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และทรัพยากรบุคคล ระหว่างไต้หวันกับมิตรประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์พัฒนาความร่วมมือเศรษฐกิจของไต้หวันและเพื่อให้ไต้หวันกลับมามีบทบาทในการพัฒนาและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยดำเนินนโยบายผ่านการพัฒนาบุคคลให้เป็นศูนย์กลาง (People-centered) เพื่อพัฒนาทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคผ่านกรอบความร่วมมือระดับทวิภาคีและพหุภาคี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 2) การแลกเปลี่ยนทักษะและองค์ความรู้ระหว่างกันเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ 3) การแบ่งปันทรัพยากร รวมถึงค่านิยมและวัฒนธรรมความเป็นไต้หวันเพื่อให้เกิดความร่วมมือ 4) สร้างความสัมพันธ์ระดับภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อให้ไต้หวันสามารถมีอำนาจต่อรองในภูมิภาคและสร้างการยอมรับจากสังคมระหว่างประเทศ และเพื่อรักษาสถานะของไต้หวันในเวทีโลกทั้งนี้เพื่อให้ไต้หวันสามารถมีอำนาจต่อรองในภูมิภาคและสร้างการยอมรับจากสังคมระหว่างประเทศ และเพื่อรักษาสถานะของไต้หวันในเวทีโลก โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจที่ไต้หวันได้รับอิทธิพลจากเศรษฐกิจระบบตลาดในยุคการค้าเสรีจนกระทั่งรัฐบาลไต้หวันได้ทำการประกาศหลักการ 3 ข้อ เพื่อใช้เป็นแนวทางพื้นฐานในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ ได้แก่ (1) เปิดเสรีทางเศรษฐกิจ (2) ทำให้เป็นสากล (3) การสร้างสถาบันโดยมีเป้าหมายในการลดบทบาทของภาครัฐและเปิดเสรีทางเศรษฐกิจมากขึ้น รวมถึงปรับเปลี่ยนโครงสร้างอุตสาหกรรมการผลิตซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง

ในด้านความสัมพันธ์ของไต้หวันและจีนแผ่นดินใหญ่ ที่แม้สถานการณ์ความตึงเครียดบริเวณช่องแคบไต้หวันจะทวีความรุนแรงขึ้น แต่ทั้งสองฝ่ายยังคงมีความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจเนื่องจากต่างต้องพึ่งพาอุตสาหกรรมการผลิตโดยค้ำึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน แม้ไต้หวันมีความพยายามลดการพึ่งพาด้านเศรษฐกิจจากจีน อีกทั้งไต้หวันจึงจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือทางเศรษฐกิจเพื่อแสวงหารายอมรับจากนานาชาติ รวมถึงสร้างปฏิสัมพันธ์กับรัฐต่าง ๆ และเนื่องจากพลวัตของระบบการเมืองโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยให้ความสำคัญด้านอุดมการณ์ทางการเมืองสู่การให้ความสำคัญของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น จึงเกิดความพยายามในการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมมีนัยยะต่อรูปแบบการเมืองไต้หวัน ในสมัยของประธานาธิบดีไช่ อิงเหวินได้มีการสร้างความเข้มแข็งให้กับไต้หวันผ่านการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ เพื่อลดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากจีนและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ต่อรัฐภายนอก และการต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของไต้หวัน

การดำเนินนโยบายมุ่งไต้หวันใหม่ของไต้หวันนั้นเสมือนเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์กับมิตรประเทศจากแนวคิดการสร้างแนวร่วมที่มีค่านิยมคล้ายคลึงกัน หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยค่านิยมประชาธิปไตยถือเป็นสิ่งที่ไต้หวันพยายามยึดถือเป็นหลักเพื่อรักษาความเป็นรัฐอธิปไตยของไต้หวันจากการจีนที่ต้องการผนวกรวมไต้หวัน ซึ่งแม้ไต้หวันจะไม่สามารถมีบทบาทในการพัฒนาความสัมพันธ์กับรัฐภายนอกเหนือจีนได้แต่เพื่อรักษาสถานะของตน อีกทั้งรัฐบาล ไช่ อิงเหวินมีความต้องการที่จะรักษาสถานะของความสัมพันธ์ระหว่างจีน ภายใต้การไม่ยอมรับหลักการจีนเดียว ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญจากจีนต่อไต้หวันในทุกยุคสมัย แต่ไช่ อิงเหวิน เองก็มีได้ปิดกั้นการเจรจาและการต่อรองด้านความร่วมมือระหว่างสองฝ่ายซึ่งลักษณะเช่นนี้มองได้ว่าไต้หวันมีความปรารถนาที่จะรักษาสถานะและความสงบระหว่างสองฝ่าย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน). *รมว.กต.ไต้หวันให้สัมภาษณ์แก่สื่อญี่ปุ่น เรียกร้องให้ไต้หวันและญี่ปุ่นมีความร่วมมือและการเจรจาระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น เพื่อยับยั้งการแผ่ขยายของลัทธิอำนาจนิยม* [Online]. 2566. แหล่งที่มา : <https://shorturl.asia/1Z5iq> [5 ตุลาคม 2566].

เจียน ฉีระวิทย์. "ปัญหาของสหรัฐอเมริกาที่จะขายอาวุธให้จีน." *เอเชียปริทัศน์* 3, 3 (2525).

พรศุณี นิลนรงค์. พรศุณี นิลนรงค์. *ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวัน 1949-1997*. สารนิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการระหว่างประเทศและการทูต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

เมฆพัต อิศระสงคราม. *พัฒนาการชาตินิยมไต้หวัน ค.ศ. 1895-2004*. สารนิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

สมพงษ์ ชูมาก. *กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีการเมือง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

Taiwan Today. *กต.ไต้หวันขอบคุณผู้นำประเทศประเทศพันธมิตรที่ร่วมเป็นกระบอกเสียงสนับสนุนไต้หวันเข้าร่วมการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ครั้งที่ 28 (Unfccc Cop 28)* [Online]. 2566. แหล่งที่มา : <https://shorturl.asia/yVKsX> [5 ตุลาคม 2566].

ภาษาต่างประเทศ

Bellows, Thomas J. "Taiwan's Foreign Policy in the 1970s: A Case Study of Adaptation and Viability." *Asian Survey* 16, 7 (1976): 593-610.

Chen, Jie. *Foreign Policy of the New Taiwan: Pragmatic Diplomacy in Southeast Asia*. Cheltenham: Edward Elgar, 2003.

Chen, Tan-sun. "The New Southbound Policy and Taiwan's Role in Facilitating Grassroots Connections in the Indo-Pacific Region." *Prospect Journal* 19 (2018): 5-7.

Chiang, C. *The Republic of China Is on the Move: President Chiang Ching-Kuo's First Year in Office Shapes the Policies That Will Decide the Nation's Destiny*. Michigan: Kwang Hwa Publishing Company, 1979.

- Chien, Fredrick F, and Fredrick Foo Chien. *Opportunity and Challenge: A Collection of Statements, Interviews and Personal Profiles of Dr. Fredrick F. Chien*. Arizona: Arizona State University, 1995.
- Christopher, Hughes. *Taiwan and Chinese Nationalist*. New York: Routledge, 2013.
- Danielsen, M. "On the Road to a Common Taiwan Identity.". In P. C. Y. Chow (Ed.), *National Identity and Economic Interest*, pp. 135-51. New York: Palgrave Macmillan, 2012.
- David S. Chou. "Roc-U's Political Relations as Seen from the Implementation of the Taiwan Relation Act." In Chang King-Yuh (Ed.), *Roc-U's Relations under the Taiwan Relations Act : Practice and Prospects*. Taipei: KwangHwa, 1988.
- Davison, Gary M. *A Short History of Taiwan: The Case for Independence*. USA: Bloomsbury Publishing, 2003.
- Democratic Progressive Party. *Part 4: Important Speeches* [Online]. n.d. Available from : https://www.dpp.org.tw/en/upload/download/Important_Speeches.pdf [5 October 2023].
- Everington, K. *76% of Taiwanese Believe Taiwan Already Independent under Status Quo* [Online]. Taiwan News, 2022. Available from : <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/4462234> [5 October 2023].
- Glaser, Bonnie S., Scott Kennedy, Derek Mitchell, Matthew P. Funaiolo, Strategic Center for, and Studies International. *The New Southbound Policy: Deepening Taiwan's Regional Integration*. Washington, DC: Center for Strategic & International Studies, 2018.
- Glaser, Charles L. "Realists as Optimists: Cooperation as Self-Help." *Security Studies* 5, 3 (1996): 122-63.
- Glaser, Charles L, and Chaim Kaufmann. "What Is the Offense-Defense Balance and Can We Measure It?". *International security* 22, 4 (1998): 44-82.
- Kan, Shirley A. *Democratic Reforms in Taiwan: Issues for Congress* [Reprot Online]. 2010. Available from : <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA522215.pdf>.
- Kuo-Cheng, Jung. "Jiang Zemin'S Eight-Point Speech and Cross-Strait Relations in the Post-Deng Era." *Issues & Studies* 31, 7 (1995): 1-7.

- Lee, Wei-chin. "Taiwan's Foreign Aid Policy." *Asian Affairs: An American Review* 20, 1 (1993): 43-62.
- Liff, Adam P, and Dalton Lin. "The 'One China' Framework at 50 (1972–2022): The Myth of 'Consensus' and Its Evolving Policy Significance." *The China Quarterly* 252 (2022): 977-1000.
- Liu, J. C.-N. *From Chinese National Identity to Taiwanese Consciousness: An Examination of the Cultural Elements in Taiwan's Democratization During the Lee Teng-Hui Era and Its Legacy, 1988-2004*. Doctoral dissertation, Bond University, 2001.
- Lobell, Steven E. *Structural Realism/Offensive and Defensive Realism* [Online]. Oxford Research Encyclopedias, 2010. Available from : <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.304> [5 October 2023].
- Locatelli, Andrea, and Pier Domenico Tortola. *Taking Waltz Beyond Waltz: Socialization as an Intervening Variable in Structural Realism* [Online]. SSRN, 2009. Available from : https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2426820.
- Maresca, Thomas. *Taiwan Elects Pro-Independence, First Female President* [Online]. US Today, 2016. Available from : <https://www.usatoday.com/story/news/world/2016/01/16/taiwan-historyfemale-president-china/78892602/> [5 October 2023].
- Mearsheimer, John. "Structural Realism." In T. Dunne, M. Kurki and S. Smith (Eds.), *International Relations Theory: Discipline and Diversity*. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Metzler, J. J. *Taiwan's Transformation: 1895 to the Present*. New York: Palgrave Macmillan, 2017.
- Ministry of Culture. *The Culture White Paper 2018* [Online]. 2018. Available from : <https://apo.org.au/sites/default/files/resource-files/2018-10/apo-nid254716.pdf> [5 October 2023].
- New Southbound Policy Portal. *Moe Unveils Measures to Support New Southbound Policy* [Online]. 2016. Available from : https://nspp.mofa.gov.tw/nsppe/content_tt.php?post=102472 [5 October 2023].

- New Southbound Policy Portal. *New Southbound Policy Powers Taiwan 2017 Exports* [Online]. 2018. Available from : <https://nspp.mofa.gov.tw/nsppe/news.php?post=128301&unit=390> [5 October 2023].
- Rendall, Matthew. "Defensive Realism and the Concert of Europe." *Review of International Studies* 32, 3 (2006): 523-40.
- Roy, Denny. "Prospects for Taiwan Maintaining Its Autonomy under Chinese Pressure." *Asian Survey* 57, 6 (2017): 1135-58.
- Scott, David. "Taiwan's Pivot to the Indo-Pacific." *Asia-Pacific Review* 26, 1 (2019): 29-57.
- Shelly, Rigger. *Politics in Taiwan: Voting for Democracy*. London: Routledge, 1999.
- Snyder, Jack, and Keir A Lieber. "Defensive Realism and the "New" History of World War I." *International Security* 33, 1 (2008): 174-94.
- The ASEAN Post. *Taiwan's Pivot to Southeast Asia* [Online]. 2018. Available from : <https://theaseanpost.com/article/taiwans-pivot-southeast-asia> [5 October 2023].
- Walt, Stephen M. "Alliance Formation and the Balance of World Power." *International Security* 9, 4 (1985): 3-43.
- . *The Origins of Alliances*. Cornell Studies in Security Affairs. Ithaca: Cornell University Press Ithaca, 1987.
- Waltz, Kenneth N. *Theory of International Politics*. New York: McGraw-Hill New York, 1979.
- Wei, C.-Y. *Inclusivity- New Policies on Taiwan's Cultural Diplomacy in the Culture White Paper 2018* [Online]. Taiwan Insight, 2019. Available from : <https://shorturl.asia/sJ2cG> [5 October 2023].
- Wu, L. J. "Does Money Talk? The Roc's Economic Diplomacy." *Issues & studies* 31, 12 (1995): 22-35.
- Wu, Y.-S. "The Evolution of the Kmt's Stance on the One China Principle: National Identity in Flux." In G. Schubert and J. Damm (Eds.), *Taiwanese Identity in the 21st Century: Domestic, Regional and Global Perspectives*, pp. 51-71. New York: Routledge, 2011.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ชนกฤษ เกตุเนตร
วัน เดือน ปี เกิด	26 กรกฎาคม 2540
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	28/4 หมู่ 1 ตำบลไทรม้าย อำเภอมะนัง นนทบุรี 11000

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY